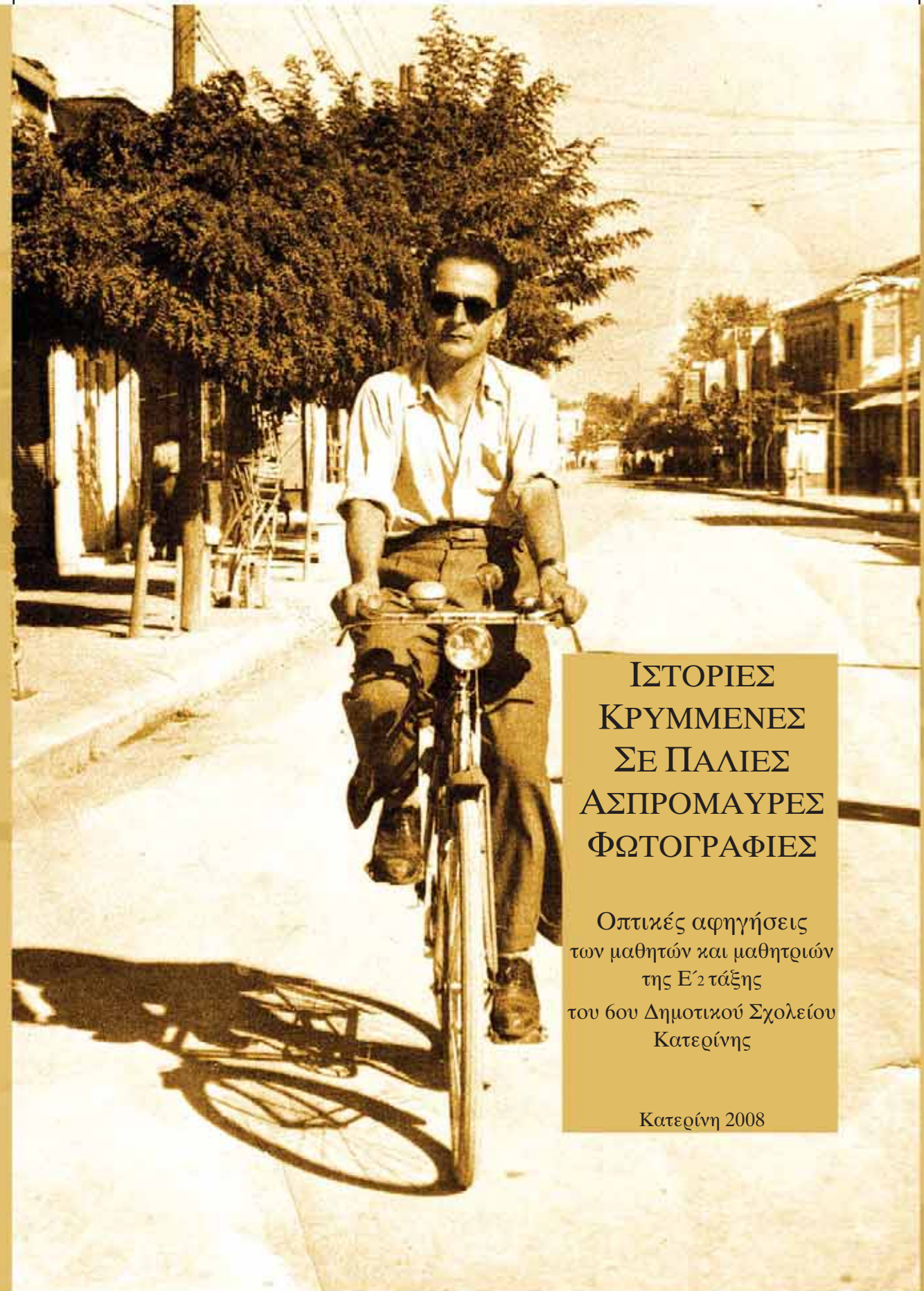

Η κεντρικότετη αυτή οδός φυσικά δεν είχε ούτε πεζοδρόμια, ούτε κράσπεδα μέχρι τα τέλη, τουλάχιστον, της δεκαετίας του '20. Κι έτσι το Κ. Σ. φιλοτιμούμενον, στις 15 Νοεμβρίου του 1925 αποφασίζει την ψήφιση «ποσού τινός δι' απαιτηθσομένης δαπάνης αναθέσεως εις μηχανικόν την εκπόνησιν μελέτης κατασκευής κρασπέδων της επισκευαζομένης κεντρικής οδού της πόλεως ως και των πεζοδρομίων της οδού ταύτης και των ρεϊθρων του ει δυνατόν... δια την εξυγίασιν της πόλεως δια της μη συσσωρεύσεως λασπών και ακαθαρσιών».

Μέσα από τα πρακτικά των συνεδριάσεων του Κοινοτικού Συμβουλίου δε συνάγεται πότε κατασκευάστηκαν τα πρώτα πεζοδρόμια, κράσπεδα και ρεϊθρα της κεντρικής οδού. Από προφορικές μαρτυρίες μάθαμε ότι το έργο της κατασκευής των κρασπεδορεϊθρων έγινε επί δημαρχίας του Αιμ. Ξανθόπουλου (περίοδος 1932 - 1936). Κι αυτό είναι πολύ πιθανό, γιατί το 1935 έκλεισε το αυλάκι που διέτρεχε την κεντρική οδό, στη δεξιά της πλευρά (κατεβαίνοντας τη σημερινή Μεγάλου Αλεξάνδρου από δυτικά προς ανατολικά), και κατασκευάστηκε ο υπόγειος αγωγός ομβρίων και ακαθάρτων υδάτων. Και βέβαια πολλοί θα θυμούνται τα όμορφα κράσπεδα, κατασκευασμένα από καλής ποιότητας λευκό μασίφ μάρμαρο, τα οποία επέζησαν μέχρι τις μέρες μας.

Γιάννης Καζταρίδης, *ΚΑΤΕΡΙΝΗ*, από τη μικρή κόμη στην πολύτροπη πόλη, εκδόσεις «ματι.»

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΚΡΥΜΜΕΝΕΣ ΣΕ ΠΑΛΙΕΣ ΑΣΠΡΟΜΑΥΡΕΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΙΣΤΟΡΙΕΣ
ΚΡΥΜΜΕΝΕΣ
ΣΕ ΠΑΛΙΕΣ
ΑΣΠΡΟΜΑΥΡΕΣ
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ

Οπτικές αφηγήσεις
των μαθητών και μαθητριών
της Ε' τάξης
του βου Δημοτικού Σχολείου
Κατερίνης

Κατερίνη 2008

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΚΡΥΜΜΕΝΕΣ
ΣΕ ΠΑΛΙΕΣ
ΑΣΠΡΟΜΑΥΡΕΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ

Οι μαθήτριες και οι μαθητές της Ε΄ τάξης
του 6ου Δημ. Σχ. Κατερίνης

Ιστορίες κρυμμένες
σε παλιές ασπρόμαυρες φωτογραφίες

ΓΕΝΙΚΗ & ΤΕΧΝΙΚΗ
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΝΤΥΠΟΥ:
Γιάννης Δημητριάδης

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ:

Ο Δημήτριος Δημητριάδης, έμπορος ξηρών καρπών,
πάνω στο ποδήλατό του στην Κατερίνη, στην οδό
Μεγάλου Αλεξάνδρου (σημερινό πεζόδρομο).
Δεκαετία του '50.

© 6ο Δημοτικό Σχολείο Κατερίνης
Ιούνιος 2008

6ο Δημοτικό Σχολείο Κατερίνης
28ης Οκτωβρίου 15 Κατερίνη
Τ. Κ. 60100
τηλ. 23510-29313
e.mail: mail@6dim-kater.pie.sch.gr

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΚΡΥΜΜΕΝΕΣ
ΣΕ ΠΑΛΙΕΣ
ΑΣΠΡΟΜΑΥΡΕΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ

Οπτικές αφηγήσεις
από τις μαθήτριες και τους μαθητές
της Ε΄ τάξης
του 6ου Δημοτικού Σχολείου Κατερίνης

ΚΑΤΕΡΙΝΗ
ΙΟΥΝΙΟΣ 2008

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....9

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....11

ΟΠΤΙΚΕΣ ΑΦΗΓΗΣΕΙΣ.....19

ΑΥΤΟΒΙΟΓΡΑΦΙΕΣ.....57

ΠΟΙΗΣΗ.....99

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ.....107

**[ΣΥΛΛΟΓΕΣ]
ΕΙΚΟΝΕΣ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ.....113
ΠΟΡΤΡΕΤΑ.....149**

ΣΤΙΓΜΙΟΤΥΠΑ.....163

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....171

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η μεγαλύτερη πρόκληση, που θέτουν τα νέα προγράμματα σπουδών στο Δημοτικό Σχολείο είναι η διαχείριση του σχολικού χρόνου και οι δυνατότητες χρήσης ερευνητικών πρακτικών. Οι μαθήτριες και οι μαθητές μπορούν να γίνουν «ερευνήτριες» και «ερευνητές», σε θέματα καθημερινής εμπειρίας, αντλώντας γνώσεις, ιδέες, στάσεις, νοοτροπίες, από τομείς της κοινωνικής πραγματικότητας, οι οποίες συνήθως μένουν εκτός της σχολικής διαδικασίας. Το μεγαλύτερο όμως εκπαιδευτικό κέρδος από την ενασχόληση μ' αυτές τις πρακτικές είναι οι δυνατότητες που δημιουργούνται στα παιδιά, για την ανάπτυξη κριτικών ικανοτήτων στη χρήση των λόγων της καθημερινής εμπειρίας και στη συνακόλουθη επιλεκτική υιοθέτηση ή και αλλαγή παλαιότερων νοοτροπιών. Τίποτα στην εκπαίδευση δε χαρίζεται ως έτοιμη γνώση και τίποτα δεν μπορεί να μεταδοθεί χωρίς την προσωπική εμπλοκή του εκπαιδευομένου.

Οι μαθήτριες και οι μαθητές της πέμπτης τάξης του βου Δημοτικού Σχολείου Κατερίνης, με τη βοήθεια του δασκάλου τους και πρώην υπεύθυνου πολιτιστικών θεμάτων Πιερίας Γιάννη Δημητριάδη εργάστηκαν τη σχολική χρονιά 2007 - '08 στην κατεύθυνση αυτών των δυνατοτήτων που προαναφέραμε. Συνέλλεξαν παλιές οικογενειακές φωτογραφίες, τις επεξεργάστηκαν ατομικά και ομαδικά, ως πολιτισμικές και ιστορικές μαρτυρίες της ζωής παλαιότερα και συγ-

χρόνως τις χρησιμοποίησαν ως αφετηρίες έκφρασης των εντυπώσεων και των απόψεών τους, για ποικίλα θέματα της κοινωνικής ζωής. Χρησιμοποίησαν διάφορες τεχνικές της εθνογραφικής έρευνας, όπως συνεντεύξεις και προφορικές μαρτυρίες από τους γεροντότερους, ανάλυση παλαιότερων και νεότερων εικονιστικών μαρτυριών και στη συνέχεια αφηγήθηκαν τις δικές τους αυτοβιογραφικές ιστορίες με βάση τις φωτογραφίες τους.

Οι εθνογραφικές πρακτικές στο σχολείο ανοίγουν νέες προοπτικές στην καλλιέργεια κριτικού γραμματισμού στα παιδιά, δυνατότητα τόσο παραμελημένη σήμερα. Αρκεί να τηρηθούν κάποιες προϋποθέσεις. Οι βασικότερες είναι: πρώτον η ανταπόκριση στις προσωπικές εμπειρίες των παιδιών, δεύτερον η διεξαγωγή των ερευνητικών πρακτικών και η παραγωγή εργασιών από τα ίδια τα παιδιά και τρίτον και σπουδαιότερο, η επεξεργασία του παραγόμενου μαθητικού υλικού με συνεργατικές διαδικασίες απ' όλη την τάξη. Το γνωστικό κομμάτι και η συμβολή του εκπαιδευτικού στην όλη διαδικασία σχετίζεται με την εκμάθηση πρακτικών τεχνικών, όπως της φωτογραφικής τέχνης, συγκεκριμένων διαδικασιών περιγραφής και ανάλυσης εικονιστικών τεκμηρίων και κυρίως η συνεχής ανατροφοδότηση με την επεξεργασία των παραγόμενων εργασιών και την ανάδυση νέων ερευνητικών ερωτημάτων.

Θεωρούμε ότι οι μαθήτριες και οι μαθητές της τόσο ενδιαφέρουσας εργασίας, που κρατάμε στα χέρια μας, εργάστηκαν με κέφι και γνώση στην κατεύθυνση αυτή και τους αξίζουν ειλικρινή συγχαρητήρια. Εύχομαι και στον καλό δάσκαλό τους το Γιάννη Δημητριάδη να συνεχίσει να «πυροδοτεί» τους μαθητές του με παρόμοιες ιδέες και να γεμίζει τις ψυχές τους με τη χαρά της έκφρασης και της δημιουργίας.

Νικόλαος Γραΐκος

Σχολικός Σύμβουλος

1ης Εκπ/κής Περιφέρειας Π.Ε. Ν. Πιερίας

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Α. ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

1. ΓΕΝΙΚΑ

Η εργασία αυτή αποτελεί μια διττή προσπάθεια δασκάλου και μαθητών να προσεγγίσουν και να γνωρίσουν από τη μια πολιτιστικά αγαθά με *εθνογραφικές μεθόδους* και από την άλλη να μάθουν οι δεύτεροι να λειτουργούν ως ερευνητές και πέραν του σχολείου, έτσι ώστε να αρθεί ο περιορισμός των τεσσάρων τοίχων της σχολικής αίθουσας. Στο πρότζεκτ αυτό προορισμός - πολιτιστικό αγαθό είναι η φωτογραφία, η τέχνη και η τεχνική της, και όχημα η γλώσσα.

Λέγοντας εθνογραφικές μεθόδους εννοούμε την άντληση πληροφοριών που αφορούν στη ζωή και τον πολιτισμό κοινωνικών ομάδων που έζησαν παλιότερα ή ζουν σήμερα, αφού «η εθνογραφία ορίζεται ως η επιστήμη που ενδιαφέρεται να περιγράψει και να ερμηνεύσει την πολιτισμική ζωή συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων και να συμβάλει στη γενικότερη γνώση μας για τους κόσμους που δημιουργούν οι άνθρωποι και να βοηθήσει τους ανθρώπους να φανταστούν και να δημιουργήσουν έναν καλύτερο κόσμο».*

Η ανάθεση εργασιών ερευνητικού τύπου στους μαθητές σημαίνει ότι αυτοί δραστηριοποιούνται ολόπλευρα και ολόψυχα, αποκτώντας έτσι συγκεκριμένες δεξιότητες. Οργανώνουν τη σκέψη και τις δράσεις τους, καταστρώνουν σχέδια, κρατούν σημειώσεις, παίρνουν συνεντεύξεις, αναζητούν πληροφορίες, τις διασταυρώνουν και καταγράφουν τελικά το προϊόν της έρευνάς τους.

Οι μαθητές δεν αναπαράγουν απλώς τη γνώση που παίρνουν από το δάσκαλο και από τα εγχειρίδια (γνώσεις της αυθεντίας) αλλά παράγουν νέα γνώση, η οποία νομιμοποιείται, γιατί προέρχεται από το οικογενειακό και το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον των μαθητών.

---

*Ann Egan-Robertson & David Bloome, *Γλώσσα και Πολιτισμός*, εκδόσεις Μεταίχμιο, 2001.

Η συστηματική αναζήτηση πληροφοριών που απαιτεί η επεξεργασία του θέματος οδηγεί σε νέα γνώση, η οποία χρησιμοποιεί την εμπειρία της προηγούμενης, προσφέροντας έτσι μια ενιαία, μη κατακερματισμένη γνώση. Οι ερευνητές - μαθητές χρησιμοποιούν τα δικά τους όπλα για την κατάκτηση της γνώσης αυτής, πράγμα που σημαίνει ότι μπορούμε να μιλάμε για ουσιαστική γνώση, αυθεντική, επίπονα αποκτημένη και αυστηρά διηθημένη στο φίλτρο της αυτοκριτικής.

Η έρευνα δεν αρκείται μόνο στη βιβλιοθήκη του σχολείου ή του σπιτιού αλλά προχωρά σε βάθος πέρα από τους παραδοσιακούς τρόπους, βάζοντας στο παιχνίδι τόσο τους οικείους όσο και άλλα μέλη και φορείς της ευρύτερης κοινωνικής ομάδας.

Οι μαθητές - ερευνητές αντιλαμβάνονται ότι η οικογένεια διαθέτει γνώση και ότι η γνώση αυτή μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την παραγωγή αυθεντικού γραπτού λόγου και για χρήση στο σχολείο. Εξάλλου δίνεται στους μαθητές η ευκαιρία να λειτουργούν αυτοκριτικά, αφού πρέπει να γράψουν την αυτοβιογραφία τους για να παρουσιαστεί δίπλα σε μια φωτογραφία από την παιδική τους ηλικία.

Οι γονείς, λοιπόν, οι παππούδες και οι γιαγιάδες αναλαμβάνουν το ρόλο του πληροφορητή. Έτσι οι νέοι έρχονται πιο κοντά στους ηλικιωμένους αναπροσδιορίζοντας τη σχέση τους.

Ταυτόχρονα, η δράση αυτή δεν απορρίπτει και δεν καταργεί τα κατακερματισμένα γνωστικά αντικείμενα, αλλά αντίθετα λειτουργεί συγκολλητικά, αφού η γνώση αντιμετωπίζεται ενιαία. Πιο συγκεκριμένα, η τέχνη της φωτογραφίας αγγίζει πολλά γνωστικά αντικείμενα: ιστορία της τέχνης, γενική ιστορία, τοπική ιστορία, φυσική, χημεία, γλώσσα, μαθηματικά, αισθητική αγωγή κ.ά. Ουσιαστικά οι μαθητές μαθαίνουν να στηρίζονται στα πόδια τους και όχι σε δεκανίκια. Μαθαίνουν να συνεργάζονται, να παράγουν, να κρίνουν, να απορρίπτουν, να αποδέχονται, να συγκρίνουν, να ταξινομούν, να περιγράφουν, να ερμηνεύουν, να αμφισβητούν, να αναλύουν, να συνθέτουν. Μαθαίνουν να εμπιστεύονται τις δικές τους δυνάμεις, έτσι ώστε να μπορούν και τώρα αλλά και μεγαλώνοντας να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις της εποχής, όπως είναι η κυριαρχία της εικόνας, η ταχύτητα μετάδοσής της, η διεθνοποίηση του πολιτισμού και

η ραγδαία και συνεχής αύξηση της γνώσης και της πληροφορίας.

Η δράση αυτή αποδεικνύει ότι οι μαθητές μπορούν να λειτουργούν ως ερευνητές με την καθοδήγηση του δασκάλου. Η ανακάλυψη της γνώσης από τους ίδιους χαροποιεί τα παιδιά και προσφέρει μια καλή ευκαιρία για τη δημιουργία μιας καινούργιας σχέσης μεταξύ του δασκάλου και των μαθητών μέσα σε μια ατμόσφαιρα ελευθερίας και υπευθυνότητας.

2. ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΚΡΥΜΜΕΝΕΣ ΣΕ ΠΑΛΙΕΣ ΑΣΠΡΟΜΑΥΡΕΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ

Το πρόγραμμα με τις κρυμμένες ιστορίες σε παλιές ασπρόμαυρες φωτογραφίες αναπτύχθηκε σε δύο άξονες. Ο πρώτος είναι ο πολιτισμός με τις δυο διαστάσεις του, που είναι η μελέτη και περιγραφή της ζωής των ανθρώπων μιας παλιότερης εποχής και ο τρόπος με τον οποίο μεταβιβάζονται τα πολιτιστικά αγαθά από γενιά σε γενιά. Ο δεύτερος άξονας είναι η γλώσσα και η χρήση της. Η γλώσσα που ως κοινωνική πρακτική μας επιτρέπει να επικοινωνούμε στο παρόν και να συνομιλούμε τόσο με το παρελθόν όσο και με το μέλλον. Η γλώσσα που χτίζει τον κόσμο και κατασκευάζει την πραγματικότητα.

Οι μαθητές ερμηνεύοντας και αναλύοντας οπτικές πηγές του παρελθόντος (φωτογραφίες) και ερευνώντας το οικογενειακό περιβάλλον με συνεντεύξεις και αναζητήσεις πληροφοριών μέσα από προφορικές μαρτυρίες μαθαίνουν μια άλλη χρήση των λέξεων, που ήταν άγνωστη ως τώρα. Οι εικονιστικές μαρτυρίες είναι το έναυσμα και η αφορμή να σπάσει το εννοιολογικό περίβλημα των λέξεων και να ξεπηδήσουν έννοιες που απελευθερώνουν τη σκέψη. Έτσι η γλώσσα αποκτά διαχρονική αξία και γίνεται στο οπλοστάσιο των μαθητών όπλο που μπορεί να χρησιμοποιηθεί κατάλληλα σε κάθε περίπτωση. Το παιδί εμπλουτίζει τη λεξιλογική του δεξαμενή και μαθαίνει να «μιλάει σωστά». Η γλώσσα γίνεται μοχλός πολιτιστικής ανάπτυξης, αφού γίνεται ο κρίκος που συνδέει το παρελθόν με το παρόν και το μέλλον, αποκτά ύψιστη σημασία και αξία, γιατί οξύνει το νου, αυξάνει την κριτική ικανότητα και απελευθερώνει τη σκέψη

επιτρέποντάς την να φτάσει σε υψηλότερα επίπεδα. Απόδειξη αυτού αποτελεί το γεγονός ότι πολλοί μαθητές κατορθώνουν να εκφραστούν ποιητικά. Η ποίηση δεν είναι πια προνόμιο των λίγων, καθώς τα παιδιά ανακαλύπτουν μέσω αυτής «τις άπειρες δυνατότητες της γλώσσας».

Πυλώνας και κομβικό σημείο της όλης προσπάθειας είναι η παραγωγή κειμένων και μάλιστα πρωτογενών. Η έρευνα και μελέτη του πολιτισμού προϋποθέτει συγγραφή. Συγγραφή τόσο κατά τη διάρκεια της έρευνας όσο και κατά την ανακοίνωση των ευρημάτων. Οι μαθητές μέσα σε ένα διαφορετικό πλαίσιο απ' αυτό που έχουν μάθει ως τώρα εξασκούνται σε ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων πάνω στο γραπτό λόγο. Ανακαλύπτουν τη δύναμη που έχει το κείμενο, δηλαδή η γλώσσα, να μεταμορφώνει τη γνώση. Η προσπάθεια ανάγνωσης, ανάλυσης και ερμηνείας των εικόνων τούς ωθεί αυθόρμητα να ασχολούνται με μια ποικιλία κειμένων. Οι σημειώσεις, οι συνεντεύξεις, οι επιστολές, η αυτοβιογραφία, οι φανταστικές αφηγήσεις και η κριτική πάνω σ' αυτές, οι περιγραφικές αναλύσεις, η ποίηση και τα λογοτεχνικά κείμενα είναι είδη του γραπτού λόγου με τα οποία ήρθαν σε επαφή οι μαθητές. Η προσπάθεια να «αναγνώσουν» μια εικόνα και να ξεπεράσουν το υλικό, το χαρτί μιας φωτογραφίας, για να μεταφερθούν σε μια άλλη εποχή, λίγα χρόνια πίσω, ώστε να κατανοήσουν τις συνθήκες εκείνης της στιγμής που ο φωτογράφος, επαγγελματίας ή ερασιτέχνης, συνέλαβε με ένα κλικ, γεννά ερωτήματα που ζητούν μια απάντηση. Η προσπάθεια των παιδιών να συμπληρώσουν τα εστιασμένα που λείπουν, αν θεωρήσουμε βέβαια ότι μια φωτογραφία αποτελεί ένα εστιασμένο μιας κινηματογραφικής ταινίας, τα ωθεί να ενεργοποιήσουν τη φαντασία τους με εφιαλτήριο τη γλώσσα. Η ανάγκη να αναγνωρίσουν τα στοιχεία της ταυτότητας μιας φωτογραφίας, να αναγνωρίσουν πρόσωπα, γεγονότα, αντικείμενα, να προχωρήσουν σε βαθύτερες εικονολογικές ερμηνείες, να κατανοήσουν νοοτροπίες, να κάνουν κοινωνικές προεκτάσεις, να συγκρίνουν διαφορετικές εποχές, ωθεί τα παιδιά να χειριστούν τη γλώσσα με έναν άλλο τρόπο απ' αυτόν που υπαγορεύουν ή προτείνουν τα σχολικά εγχειρίδια.

Ο μαθητής μ' αυτόν τον τρόπο προσέγγισης των φωτογραφιών

μαθαίνει τον τρόπο ζωής των προγόνων του που αποτελεί πτυχή ενός άλλου πολιτισμού, που δεν υπάρχει πια. Αυτήν την πτυχή επιδιώκει να περιγράψει και να κατανοήσει ο μαθητής αναλύοντας και ερμηνεύοντας ασπρόμαυρες, φθαρμένες και κιτρινωμένες εικονιστικές μαρτυρίες κρυμμένες στο οικογενειακό άλμπουμ. Η ιστορία της οικογένειας, ερχόμενη στην αίθουσα του σχολείου, αποκτά άλλη αξία, αφού γίνεται αντικείμενο επεξεργασίας και μάθησης.

Παράλληλα τα παιδιά έχουν ασχοληθεί ήδη με την τέχνη της φωτογραφίας, την ιστορία της, τη σχέση της με τη ζωγραφική, τον κινηματογράφο και τις άλλες τέχνες. Περισσότερο όμως το ενδιαφέρον επικεντρώθηκε στα συναισθήματα που γεννά μια φωτογραφία και στη δυνατότητα να λειτουργήσει ως πηγή, ως ιστορικό δηλαδή τεκμήριο.

Το όφελος όλης αυτής της προσπάθειας ασφαλώς και δεν περιορίζεται μόνο στα πλαίσια αυτού του πρότζεκτ. Αφορά σε όλα τα επιμέρους γνωστικά αντικείμενα με τα οποία ασχολούνται οι μαθητές καθημερινά και γίνεται αναγνωρίσιμο από τον υπεύθυνο εκπαιδευτικό που εργάστηκε δίπλα στα παιδιά από την αρχή ως το τέλος.

B. ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Οι γενικοί στόχοι της όλης δράσης πάνω στη φωτογραφία ήταν οι παρακάτω:

1. Να κατανοήσουν οι μαθητές ότι πηγές γνώσεων υπάρχουν και έξω από το σχολείο, ιδιαίτερα στο οικογενειακό περιβάλλον.
2. Να κατανοήσουν ότι η γνώση αυτή μέσα στη σχολική αίθουσα νομιμοποιείται και γίνεται κτήμα όλων των παιδιών.
3. Να μάθουν να χρησιμοποιούν ερευνητικές μεθόδους για να ανακαλύπτουν τη γνώση μεθοδικά στηριζόμενοι στις ικανότητές τους.
4. Να χρησιμοποιούν τη γλώσσα ως εργαλείο που θα τους βοηθήσει να γνωρίσουν τον εαυτό τους και τον κόσμο που τους περιβάλλει.
5. Να παράγουν πρωτογενή κείμενα και όχι να αναπαράγουν ήδη υπάρχοντα.
6. Να έρθουν σε επαφή και να επεξεργαστούν ποικίλα κειμενικά είδη.

7. Να αντλούν πληροφορίες από εικόνες σε μια εποχή αδιαμφισβήτητης κυριαρχίας της.

8. Να γνωρίσουν την τέχνη της φωτογραφίας.

Ειδικότεροι στόχοι της δράσης ήταν:

1. Να συνεργαστούν οι μαθητές υπομονετικά.

2. Να οργανώσουν τη σκέψη τους.

3. Να αναπτύξουν κριτικές ικανότητες.

4. Να εργαστούν μεθοδικά.

5. Να εξασκηθούν σε νέους τρόπους άντλησης πληροφοριών.

6. Να εμπλουτίσουν το λεξιλόγιό τους.

Γ. ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Η δράση «Ιστορίες κρυμμένες σε παλιές ασπρόμαυρες φωτογραφίες» ξεκίνησε το φθινόπωρο του 2007.

Στο πρόγραμμα συμμετείχαν οι μαθητές και μαθήτριες της Ε΄ τάξης του Σχολείου μας. Αρχικά έγινε διερεύνηση των ενδιαφερόντων των παιδιών, η οποία έδειξε ότι νοιάζονται για τέτοιου είδους θέματα. Κριτήριο για την επιλογή του θέματος υπήρξε το προσωπικό μας ενδιαφέρον και η αγάπη μας για τη φωτογραφία και γενικά για φυσιοδικού τύπου εργασίες. Επίσης, αφορμή στάθηκε το γεγονός ότι την προηγούμενη σχολική χρονιά τα παιδιά ασχολήθηκαν με παρεμφερές θέμα, το οποίο ανέπτυξε η δασκάλα τους κ. Ελένη Αντωνίου και διερεύνησε παλιά επαγγέλματα που εξαφανίστηκαν με την πάροδο του χρόνου ή τείνουν να εξαφανιστούν. Και τότε πάλι τα παιδιά εργάστηκαν πάνω σε παλιές φωτογραφίες. Ξεχωριστή βαρύτητα είχε το γεγονός ότι οι μαθητές εύκολα θα μπορούσαν να βρουν εικονιστικό υλικό στα οικογενειακά άλμπουμ.

Στην πρώτη φάση της δράσης τα παιδιά ερεύνησαν στο περιβάλλον του σπιτιού τους εάν υπήρχαν οικογενειακά άλμπουμ με παλιές φωτογραφίες. Κατόπιν επέλεξαν μια παλιά φωτογραφία που τα εντυπωσίασε. Η μοναδική οδηγία για την επιλογή της ήταν η παλαιότητά της. Από εκεί και πέρα μπορούσε να επιλεγεί οποιαδήποτε φωτογραφία ανεξάρτητα από το θέμα της. Πράγματι, τα παιδιά α-

νταποκρίθηκαν με μεγάλη χαρά στο αντικείμενο της έρευνάς μας ξεθάβοντας κιτρινισμένες και φθαρμένες φωτογραφίες, ξεσήκωσαν μνήμες και με μεγάλη χαρά έφεραν τα ντοκουμέντα στο σχολείο. Η πρώτη αυτή έρευνα έφερε στο φως αληθινό θησαυρό: ενθύμια γάμου, στρατιωτικά ενθυμήματα, πορτρέτα, οικογενειακές φωτογραφίες και τοπία.

Στη δεύτερη φάση της δράσης έγινε ανάλυση των φωτογραφιών, η οποία ακολούθησε την παρακάτω σειρά:

α. Ταυτότητα της φωτογραφίας [Ο κάτοχος της φωτογραφίας, ποιος είναι ο φωτογράφος, πότε τραβήχτηκε η φωτογραφία, πού, για ποιο λόγο, αναγνώριση του θέματος κ.ά.]

β. Τεχνικά χαρακτηριστικά της φωτογραφίας [Θέμα, φωτισμός, πλάνο, γωνία λήψης, καδράρισμα, φόντο, ταχύτητα, θέση του φωτογράφου κ.ά.]

γ. Περιγραφική ανάλυση [Πρόσωπα, ενδυμασία των προσώπων, αντικείμενα, περιβάλλον, γεγονότα]

δ. Βαθύτερη εικονολογική ερμηνεία [Σύγκριση εποχών, κοινωνικές προεκτάσεις, κοινωνικά χαρακτηριστικά μιας ομάδας, νοοτροπίες, θρησκευτικές πεποιθήσεις κ.ά].

Οι μαθητές με την καθοδήγηση και εμπύχωση του δασκάλου τους κατόρθωσαν να φτάσουν σε ένα σημαντικό επίπεδο ερμηνείας των φωτογραφιών. Η όλη διαδικασία θύμιζε παιχνίδι κατά τη διάρκεια του οποίου οι μαθητές αγωνίζονταν να απαντήσουν στα ερωτήματα που γεννούσε η προσπάθεια ανάγνωσης των φωτογραφιών.

Στη διάρκεια της φάσης αυτής οι μαθητές έγραψαν τις αυτοβιογραφίες τους με διάθεση αυτοκριτικής και γνώρισαν την ιστορία της φωτογραφίας, την τεχνική και την αισθητική της. Προσπάθησαν επίσης να εκφραστούν ποιητικά με θέμα τη φωτογραφία.

Στην τρίτη και τελευταία φάση της δράσης οι μαθητές έγιναν οι ίδιοι φωτογράφοι και σκηνοθέτες. Περιηγήθηκαν στην πόλη τους και αποτύπωσαν με τις φωτογραφικές τους μηχανές στιγμές από την καθημερινή ζωή, ανθρώπους, κτήρια, βιτρίνες, πλανόδιους μικροπωλητές και ζητιάνους. Έτσι γεννήθηκε η συλλογή «Εικόνες της πόλης», που περιέχει τις καλύτερες φωτογραφίες τους. Σκηνοθέτησαν επίσης πορτρέτα των συμμαθητών τους μέσα στην αίθουσα δι-

δασκαλίας. Τέλος επισκέφτηκαν λαογραφικά μουσεία, που είχαν στις συλλογές τους παλιές φωτογραφίες.

Συμπερασματικά, η εργασία αυτή απέδειξε με πόσο πλούτο η γλώσσα τροφοδοτεί τη σκέψη και πόσο μακριά είναι δυνατόν να φτάσει η σκέψη του παιδιού, όταν αυτό αποκτήσει εκείνες τις γλωσσικές ικανότητες, ώστε να μπορεί να εκφράζει, προφορικά ή γραπτά, αυτά που νιώθει.

Δ. ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Η δομή του βιβλίου ακολουθεί πιστά τη δομή του προγράμματος. Μετά το εισαγωγικό μέρος ακολουθεί η ανάλυση των φωτογραφιών. Στην αριστερή σελίδα βρίσκεται η φωτογραφία και στη δεξιά το κείμενο που αντιστοιχεί σ' αυτήν. Στην επόμενη ενότητα, με την ίδια ακριβώς τοποθέτηση, παρουσιάζονται οι αυτοβιογραφίες των μαθητών. Κατόπιν υπάρχουν τα ποιήματα των μαθητών, που έχουν θέμα τη φωτογραφία, το λεξιλόγιο με τις νέες και πιο συχνόχρηστες λέξεις, που έμαθαν και χρησιμοποίησαν οι μαθητές, και τέλος το βιβλίο κλείνει με φωτογραφίες των συλλογών «Εικόνες της πόλης» και «πορτρέτα», καθώς επίσης και με μερικά στιγμιότυπα από εξορμήσεις και εκπαιδευτικές εκδρομές.

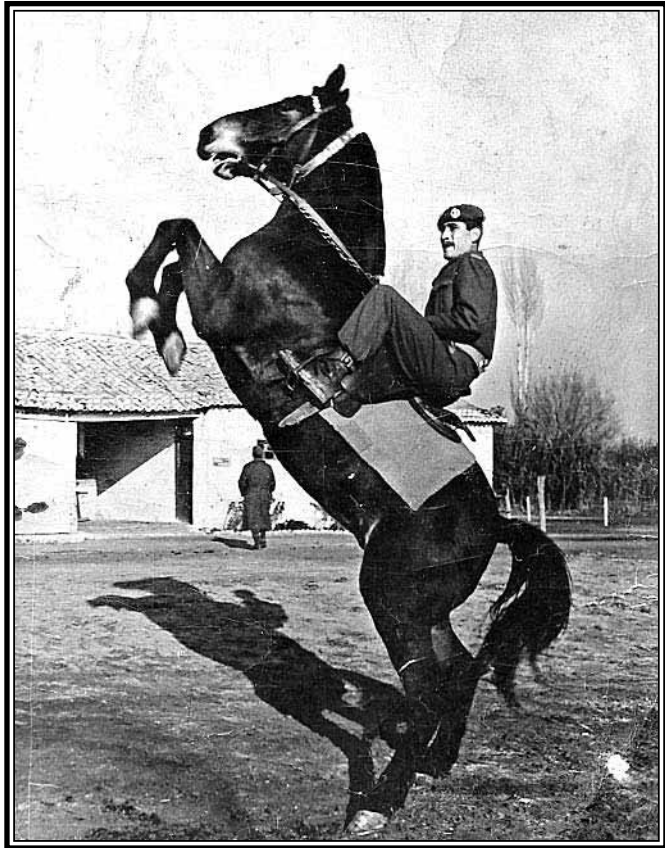
Κλείνοντας το εισαγωγικό κεφάλαιο, εκφράζουμε τις πιο θερμές ευχαριστίες στη συναδέλφισσα Ελένη Λέρα όχι μόνο γιατί πληκτρολόγησε τα κείμενα ταχύτατα αλλά και για την εξαιρετική συνεργασία των τελευταίων χρόνων, για τη ζωντάνια, τη φαντασία και την πρωτοτυπία που δείχνει στις καινοτόμες δράσεις που αναλαμβάνει.

Πολλές ευχαριστίες στη Διευθύντρια του Σχολείου, κ. Ελένη Παπακαλούση, γιατί όχι μόνο δεν αρνείται κάθε υλική και ηθική υποστήριξη αλλά παροτρύνει και εμπνέει όλους τους συναδέλφους να αναλαμβάνουν δράσεις, που προάγουν τόσο την προσωπικότητά τους όσο και το έργο του Σχολείου.

Γιάννης Δημητριάδης
Ο δάσκαλος του τμήματος

ΟΠΤΙΚΕΣ ΑΦΗΓΗΣΕΙΣ

Η φωτογραφία είναι του συμμαθητή μας Βασίλη Βασιλείου. Δε γνωρίζουμε πότε τραβήχτηκε. Η φωτογραφία απεικονίζει ένα φαντάρο να ιππεύει ένα άλογο. Ο ιππέας είναι θεός του Βασίλη.

Η φωτογραφία απ' ό,τι φαίνεται είναι σκηνοθετημένη γιατί το κεφάλι είναι ελαφρώς γυρισμένο προς τη φωτογραφική μηχανή. Η λήψη είναι επαγγελματική. Το θέμα είναι κεντραρισμένο. Το πλάνο είναι μεσαίο. Ο φωτισμός είναι φυσικός. Το καταλαβαίνουμε από τη σκιά. Η φωτογραφία τραβήχτηκε αργά το μεσημέρι. Ο φωτογράφος ήταν όρθιος. Μας δίνει την εντύπωση ότι ήταν και λίγο σκυμμένος, γιατί το άλογο είναι μεγάλο. Η φωτογραφία έχει κίνηση γιατί το άλογο είναι όρθιο στα δυο του πόδια. Ο φωτογράφος επέλεξε γρήγορη ταχύτητα. Αυτό είναι ένα ακόμα στοιχείο ότι ο φωτογράφος ήταν επαγγελματίας. Ο φωτογράφος είχε τη φωτεινή πηγή, δηλαδή τον ήλιο, από πίσω του για να φωτίζεται καλύτερα το θέμα του.

Ο ιππέας έχει πολλές ικανότητες γιατί και αυτός και το άλογο δείχνουν να είναι χαλαροί. Φαίνεται δηλαδή ότι το άλογο υπακούει στον ιππέα. Μας κάνει εντύπωση που το άλογο πάει πολύ ψηλά και ο ιππέας τού έχει εμπιστοσύνη.

Πίσω από το άλογο διακρίνονται οι στάβλοι του στρατού. Στα παλιά χρόνια αντί για άρματα είχαν άλογα. Το σώμα αυτό του στρατού λεγόταν ιππικό.

Ομαδική εργασία

Η φωτογραφία τραβήχτηκε το 1976 στην Έλαφο Πιερί-
ας. Απεικονίζει δύο παιδιά, τον μπαμπά μου και το
θείο μου. Πίσω φαίνεται η αποθήκη που κρεμούσαν τα κα-
πνά. Γύρω γύρω ήταν όμορφα λουλούδια και δέντρα. Ο θείος
μου ο Μάκης ήταν 10-11 χρονών και ο μπαμπάς μου 5-6 χρο-
νών.

Η φωτογραφία δεν έχει συγκεκριμένο φωτισμό παρά μόνο
στα πλάγια. Η φωτογραφία δεν τραβήχτηκε για συγκεκριμέ-
νο γεγονός. Τότε που βγήκαν φωτογραφία είχαν έρθει από
τα καπνά. Κοιτάνε προς το φωτογράφο και δεν έχουν ονειρο-
πόλο βλέμμα. Το πλάνο είναι μακρινό. Ο φωτογράφος τους
πήρε από προστά.

Βασιλεία Κακάνη

Η φωτογραφία είναι δική μου και τραβήχτηκε στο Α-σβεστοχώρι Ιωαννίνων το 1974. Είναι η μαμά μου, οι δυο θείες μου και ο προπάππος μου. Είναι στο σπίτι της προγιαγιάς μου και του προπάππου μου.

Η φωτογραφία είναι αναμνηστική. Τη φωτογραφία την τράβηξε ο θείος της μαμάς μου. Ο παππούς είναι σοβαρός και τα παιδιά αμήχανα. Ο παππούς φοράει ένα κοστούμι, οι θείες μου στολές και η μαμά μου απλά ρούχα. Ο φωτογράφος ήταν όρθιος. Η φωτογραφία δεν είναι πορτρέτο. Επίσης πιστεύω ότι το πλάνο είναι μακρινό.

Ευρυσθένης Κρομούδας

Ο νεαρός της φωτογραφίας είναι ο Γιάννης Σαμαράς δηλαδή ο μπαμπάς μου. Η φωτογραφία τραβήχτηκε το 1967, το χειμώνα, σε ένα καφενείο της γειτονιάς. Φωτογράφος ήταν ο θείος του, που τον είχε πολύ μεγάλη αδυναμία.

Πήρε την πόζα του, χαμογέλασε και νάτη η φωτογραφία που είναι κεντραρισμένη με πλάνο κοντινό και με φόντο το τζουκ μποξ. Από το παράθυρο βλέπουμε ότι είναι βράδυ. Άρα ο φωτισμός δεν είναι φυσικός.

Παύλος Σαμαράς

Η φωτογραφία αυτή τραβήχτηκε στη Σμύρνη της Μ. Ασίας το 1922. Η φωτογραφία είναι οικογενειακή. Στη φωτογραφία απεικονίζεται δεξιά η γιαγιά της μητέρας μου με τα αδέρφια της και αριστερά ο πατέρας της. Συγκεντρώθηκαν έξω από το σπίτι τους έτσι ώστε, όταν γυρνούσαν στην Ελλάδα, να την έχουν ενθύμιο.

Η φωτογραφία τραβήχτηκε μέρα και ο φωτογράφος έδωσε βάση στα πρόσωπα και όχι στο σπίτι τους. Γι' αυτό και το πλάνο είναι κοντινό. Στα πρόσωπα τους διακρίνεται μια μελαγχολία και οι γυναίκες έχουν το ίδιο χτένισμα. Τα ρούχα τους, αν και φτωχικά, φαίνονται να είναι προσεγμένα. Το μικρό κοριτσάκι κρατάει στο ένα χέρι ένα κύπελλο και στο άλλο ένα κομμάτι ψωμί. Η θέση του φωτογράφου ήταν κεντρική.

Τάσος Σιρανίδης

Η κάτοχος της φωτογραφίας είναι η Κατερίνα Τίγκα. Στη φωτογραφία απεικονίζεται η γιαγιά και ο παππούς μου. Τραβήχτηκε το 1965 στη Γερμανία λόγω του γάμου της αδελφής της γιαγιάς.

Το στήσιμο είναι επαγγελματικό αλλά δεν ξέρουμε εάν η λήψη είναι ερασιτεχνική ή επαγγελματική. Καταλαβαίνουμε όμως ότι η λήψη είναι σκηνοθετημένη. Το πλάνο είναι μεσαίο και η φωτογραφία ασπρόμαυρη. Ο φωτισμός είναι από μπροστά γιατί από πίσω βλέπουμε μια σκιά. Ο φωτογράφος κατά τη λήψη ήταν στο ύψος του κεφαλιού. Ο δημιουργός περιλαμβάνει στο πλάνο το ζευγάρι. Η φωτογραφία δεν έχει κίνηση. Λόγω του γάμου η ενδυμασία του ζευγαριού είναι επίσημη. Η γυναίκα κοιτάζει τον άντρα με αγάπη και ο άντρας, αν και χαμογελαστός, κοιτάζει την κάμερα.

Απ' ό,τι βλέπω στα μάτια των προσώπων υπάρχει κούραση. Η γυναίκα χαμογελά. Όμως, αν προσέξω τα μάτια και το στήσιμο, υπάρχει κούραση. Το αντίθετο γίνεται με τον άντρα. Είναι σοβαρός και γεμάτος ενέργεια. Επίσης βλέπω πως υπάρχει άνεση και καθόλου άγχος (π.χ. βγήκα καλός, δεν υπάρχει φως και δε φαίνομαι).

Τέλος η φωτογραφία έβγαλε προς τα έξω αυτό που ήθελε. Πως είναι μια παλιά, ευχάριστη, αναμνηστική φωτογραφία, που θα κρατήσει για πάντα την ανάμνηση του γάμου και της Γερμανίας.

Κατερίνα Τίγκα

Η φωτογραφία τραβήχτηκε το 1957 στο Λιβάδι Ολύμπου και είναι της μαθήτριας Άννας Φωκαΐδου. Στη φωτογραφία απεικονίζεται η γιαγιά μου.

Τα κορίτσια φοράνε τις παραδοσιακές στολές, γιατί μόλις είχαν τελειώσει την παρέλαση. Ένα από τα κορίτσια είναι η γιαγιά μου. Η ξανθιά κοπέλα δίπλα από τη γιαγιά μου είναι η αδερφή της, η θεία Δώρα. Την άλλη κοπέλα δεν την αναγνωρίζω.

Η φωτογραφία τραβήχτηκε από ένα περαστικό φωτογράφο. Από ό,τι βλέπω ο φωτογράφος διάλεξε τη φωτογραφία να είναι ολόσωμη. Το μόνο που μπορώ να αναγνωρίσω στα πρόσωπά τους είναι ότι το βλέμμα τους το έχουν επικεντρώσει στο φωτογράφο.

Από τις πληροφορίες που μου έδωσε η γιαγιά μου κατάλαβα ότι η φωτογραφία τραβήχτηκε κοντά στην πλατεία. Τα κορίτσια δεν φαίνονται ούτε χαρούμενα ούτε λυπημένα, απλά πολύ σοβαρά. Για εκείνη την εποχή ήταν δύσκολο να βρεις φωτογράφο γιατί δεν ήταν πολυζήτητη αυτή η δουλειά και ο κόσμος δεν είχε λεφτά ούτε καλά καλά να φάει. Η γιαγιά μου ήταν πολύ σοβαρή στη φωτογραφία. Εκτός όμως από σοβαρή, φαίνεται και πολύ κουρασμένη.

Αυτή η φωτογραφία έχει συναισθηματική αξία για μένα και για τη γιαγιά μου, γι' αυτό δε θα την πετάξουμε ποτέ!

Άννα Φωκαΐδου

Η φωτογραφία είναι δική μου. Τραβήχτηκε στο φωτογραφείο του Σάτσι* στην Κατερίνη. Η φωτογραφία τραβήχτηκε το 1953. Η φωτογραφία τραβήχτηκε μετά το γάμο. Ο γάμος έγινε στη Θεσσαλονίκη αλλά η φωτογραφία τραβήχτηκε στην Κατερίνη. Είναι ο παππούς και η γιαγιά μου.

Η φωτογραφία είναι σκηνοθετημένη, γιατί, κοιτάνε την κάμερα. Η λήψη είναι επαγγελματική. Το θέμα είναι κεντραρισμένο. Το φως έρχεται από τα πλάγια. Το πλάνο είναι κοντινό. Ο φωτογράφος είναι στο ύψος του ματιού. Η φωτογραφία περιλαμβάνει τα πρόσωπα και δυο καλάθια από το γάμο. Η φωτογραφία δεν έχει κίνηση. Τα πρόσωπα είναι χαρούμενα και σοβαρά. Φοράνε νυφικό και γαμπριάτικο κοστούμι. Ο χώρος είναι φωτογραφικός.

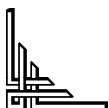
Η φωτογραφία είναι μετά το γάμο. Υπάρχουν και άλλες φωτογραφίες του γάμου. Μετά τη φωτογραφία αυτή μπορεί να ακολούθησαν και άλλες. Η φωτογραφία διασώθηκε από τον παππού μου. Η φωτογραφία είναι οικογενειακό κειμήλιο.

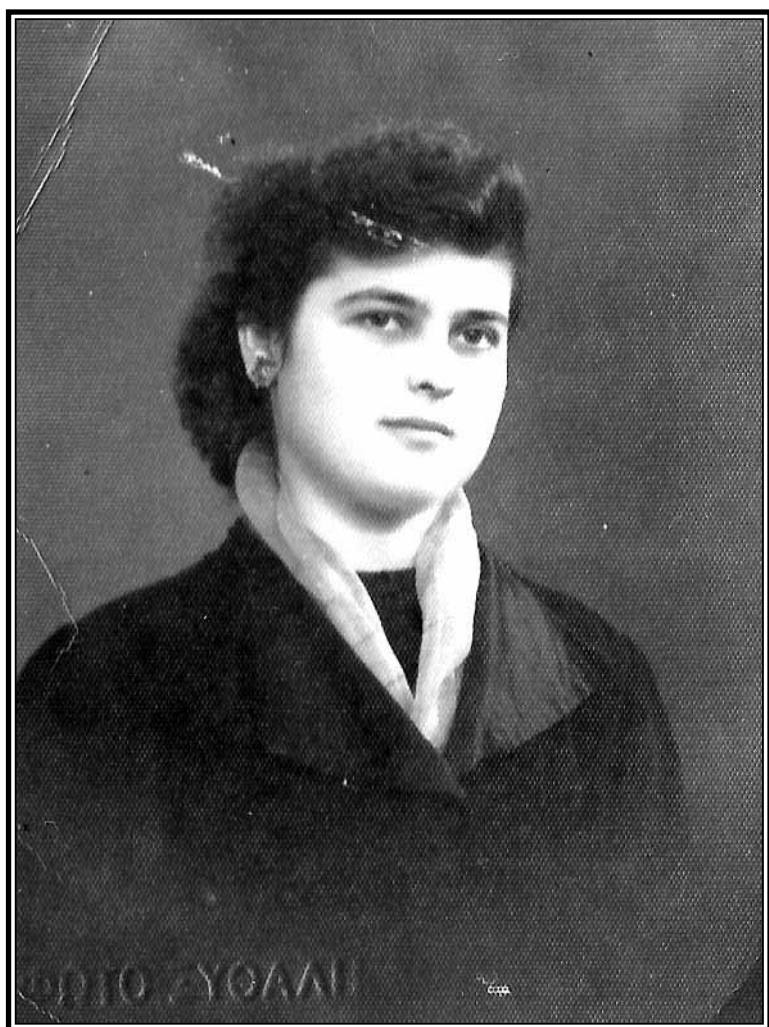
Η γιαγιά μου δεν έχει πετάξει την ανθοδέσμη.

Μαρία Λευκοπούλου

---

*Πρόκειται για τον αείμνηστο σημαντικό καλλιτέχνη φωτογράφο της πόλης μας Σάββα Τσιλιγκιρίδη.

Η φωτογραφία είναι της Κωνσταντίνας Συμεωνίδου. Η φωτογραφία τραβήχτηκε το 1958 όταν η γιαγιά μου ήταν είκοσι χρονών. Τραβήχτηκε στο Αγρίνιο, στο φωτογραφείο Ζυθάλη. Τραβήχτηκε μετά από ένα γάμο.

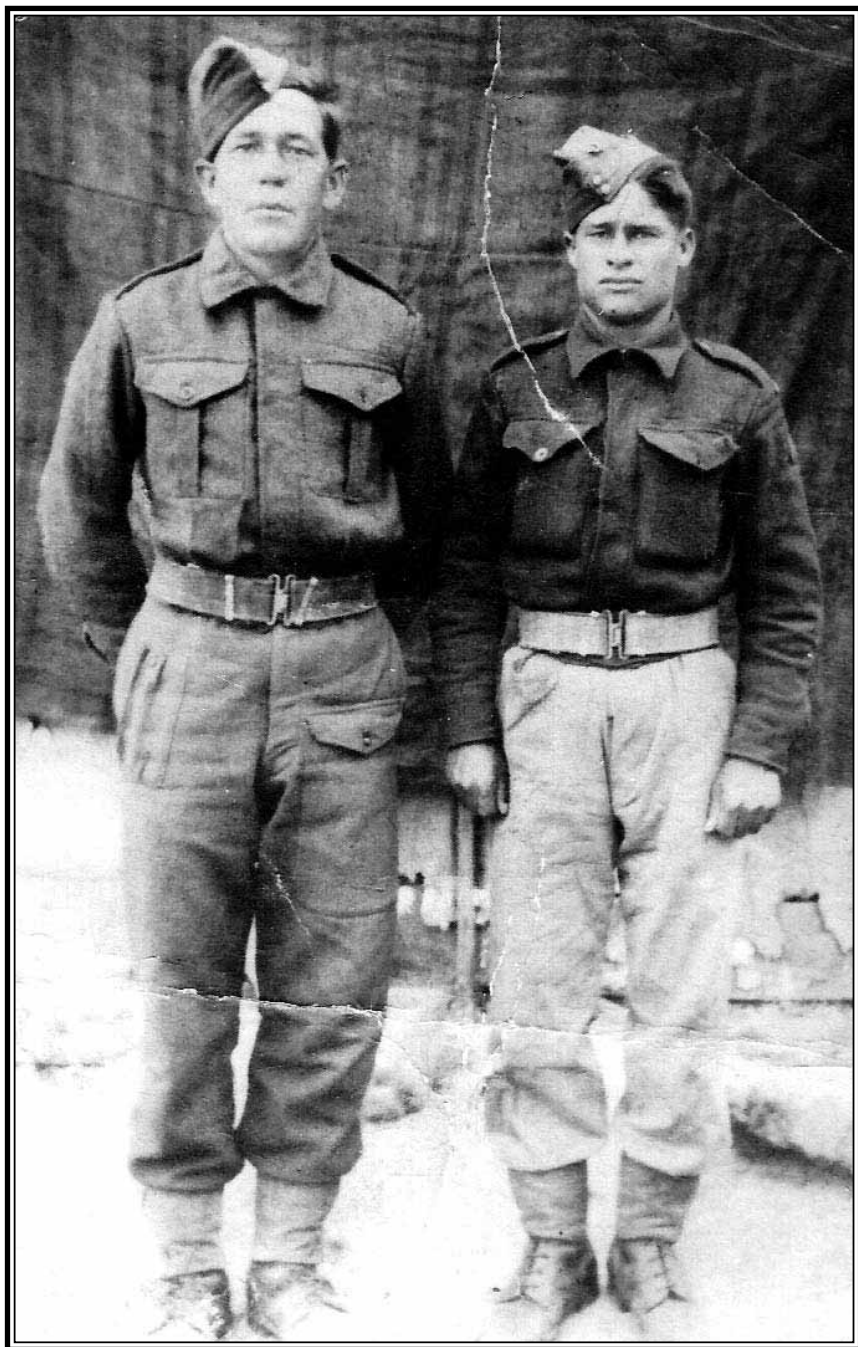
Το βλέμμα της είναι σκεπτικό. Δεν κοιτάει στο φακό. Ήταν αναμνηστική μετά από ένα γάμο. Η φωτογραφία είναι στημένη και η λήψη επαγγελματική. Έχουμε χαμηλό φωτισμό μόνο στο πρόσωπο. Ο φωτογράφος ήταν κοντά και στο ύψος του κεφαλιού. Πιστεύω ότι διάλεξε ο φωτογράφος αυτή τη θέση γιατί είναι καλή για πορτρέτο.

Κάθε φωτογράφος θέλει να δείξει την προσωπικότητα του προσώπου που φωτογραφίζει. Η φωτογραφία δεν έχει κίνηση. Το φόντο είναι σκούρο για να φανεί το πρόσωπο. Φοράει παλτό και ένα άσπρο φουλάρι. Επίσης τα μαλλιά της είναι σγουρά και φοράει και σκουλαρίκια. Το χτένισμα της είναι περιποιημένο. Ο φωτισμός έρχεται από μπροστά. Το βλέμμα είναι ονειροπόλο.

Εκείνη την εποχή οι γυναίκες δεν περιποιούνταν το πρόσωπό τους όσο σήμερα. Αυτό το βλέπουμε από τα φρύδια. Τότε έδιναν μεγαλύτερη σημασία στα ψυχικά χαρίσματα παρά στην εξωτερική εμφάνιση. Παρατηρούμε ότι ενώ είναι απλή βγάζει μια ομορφιά και μια λάμψη. Κάθε εποχή η εκτίμηση της ομορφιάς αλλάζει.

Ομαδική εργασία

Η φωτογραφία είναι δικιά μου. Τραβήχτηκε το 1947 στην Καλαμπάκα. Η φωτογραφία έχει τραβηχτεί στο στρατό. Στο αριστερό μέρος της φωτογραφίας απεικονίζεται ο παππούς μου. Στη δεξιά πλευρά απεικονίζεται ένας φίλος του, που γνώρισε στο στρατό. Τον παππού μου τον λένε Γιάννη. Το φίλο του δεν ξέρω.

Η φωτογραφία δεν είναι φυσική αλλά στημένη. Το στήσιμο και η λήψη είναι επαγγελματική. Το φωτογράφο δεν τον γνωρίζω.

Στο φόντο υπάρχει ένα πανί. Ίσως για να μη φαίνεται κάτι που εμποδίζει το πορτρέτο. Ίσως να είναι και σκηνή. Το τοπίο της φωτογραφίας είναι χιονισμένο.

Τα πρόσωπα της φωτογραφίας είναι σοβαρά. Το πρόσωπο του παππού μου είναι χαλαρό ενώ του φίλου του σφιγμένο.

Τα πρόσωπα της φωτογραφίας φοράνε στρατιωτικά ρούχα και καπέλα. Τα καπέλα τότε τα φορούσαν στα πλάγια του κεφαλιού τους. Φοράνε για μπλούζες κάτι σαν σακάκια, που τα κουμπώνουν. Αυτά έχουν δεξιά και αριστερά τσέπες. Τα παντελόνια που φοράνε είναι χοντρά όπως αυτά που φορούσαν στο πάνω μέρος του σώματος. Τα μπατζάκια του παντελονιού τα έβαζαν μέσα στις μπότες και για να μην τους πέφτει το παντελόνι φορούσαν φαρδιές, μεγάλες ζώνες. Τέλος φορούσαν μπότες για να αντέχουν στο χιόνι.

Μια λεπτομέρεια στη φωτογραφία είναι ότι καταλαβαίνουμε ότι είναι μέρα αλλά από πού έρχεται το φως; Εμένα όμως η γνώμη μου είναι ότι το φως έρχεται από αριστερά γιατί υπάρχει σκίαση στα δεξιά και ότι ο φωτογράφος είναι ευθεία με τα μάτια των στρατιωτών.

Το αγαπημένο μου σημείο της φωτογραφίας είναι το πώς είναι στημένοι οι στρατιώτες.

Γιάννης Βαρβαρέζος

Η φωτογραφία τραβήχτηκε στη Βενετία της Ιταλίας το 1967. Η φωτογραφία είναι του Κυριάκου Μουρίκα. Η γιαγιά του Κυριάκου πήγε ένα τουριστικό ταξίδι.

Η Βενετία είναι από τα πιο γνωστά μέρη του κόσμου. Η φωτογραφία έχει τραβηχτεί τη μέρα και είναι ένα χαρακτηριστικό τοπίο της Βενετίας. Το τοπίο είναι συμμετρικό. Τα σπίτια, η γέφυρα και το νερό είναι συμμετρικά. Τη συμμετρία τη χαλάει ο τοίχος που βρίσκεται στα αριστερά. Πιθανόν ο φωτογράφος δεν υπολόγισε καλά το κάδρο του.

Σε πρώτο επίπεδο βλέπουμε το κανάλι, όπου υπερισχύει η βάρκα, το νερό και ο τοίχος ενός σπιτιού. Σε δεύτερο επίπεδο βλέπουμε τη γέφυρα, η οποία συμμετρικά κόβει το κανάλι. Επίσης η γέφυρα κόβει την οπτική πορεία του νερού που κατευθύνεται κατακόρυφα προς τον ουρανό. Το νερό αποτελεί τον άξονα συμμετρίας. Στο τρίτο επίπεδο βλέπουμε σπίτια τα οποία έχουν την ίδια αρχιτεκτονική. Μας εντυπωσιάζουν τα ρούχα που αιωρούνται. Η έλλειψη μπαλκονιών τους αναγκάζει να κρεμούν τα ρούχα με τέτοιο τρόπο. Σε ένα τέταρτο επίπεδο βλέπουμε τον ουρανό που κλείνει το τοπίο.

Το βάθος πεδίου της φωτογραφίας μας είναι μεγάλο. Τα επίπεδα στη φωτογραφία μας αναπτύσσονται κατακόρυφα. Μας εντυπωσιάζει ότι λείπει ο άνθρωπος από το τοπίο. Ίσως γιατί ο φωτογράφος ήθελε να δώσει μεγάλη αξία στη φωτογραφία του.

Ομαδική εργασία

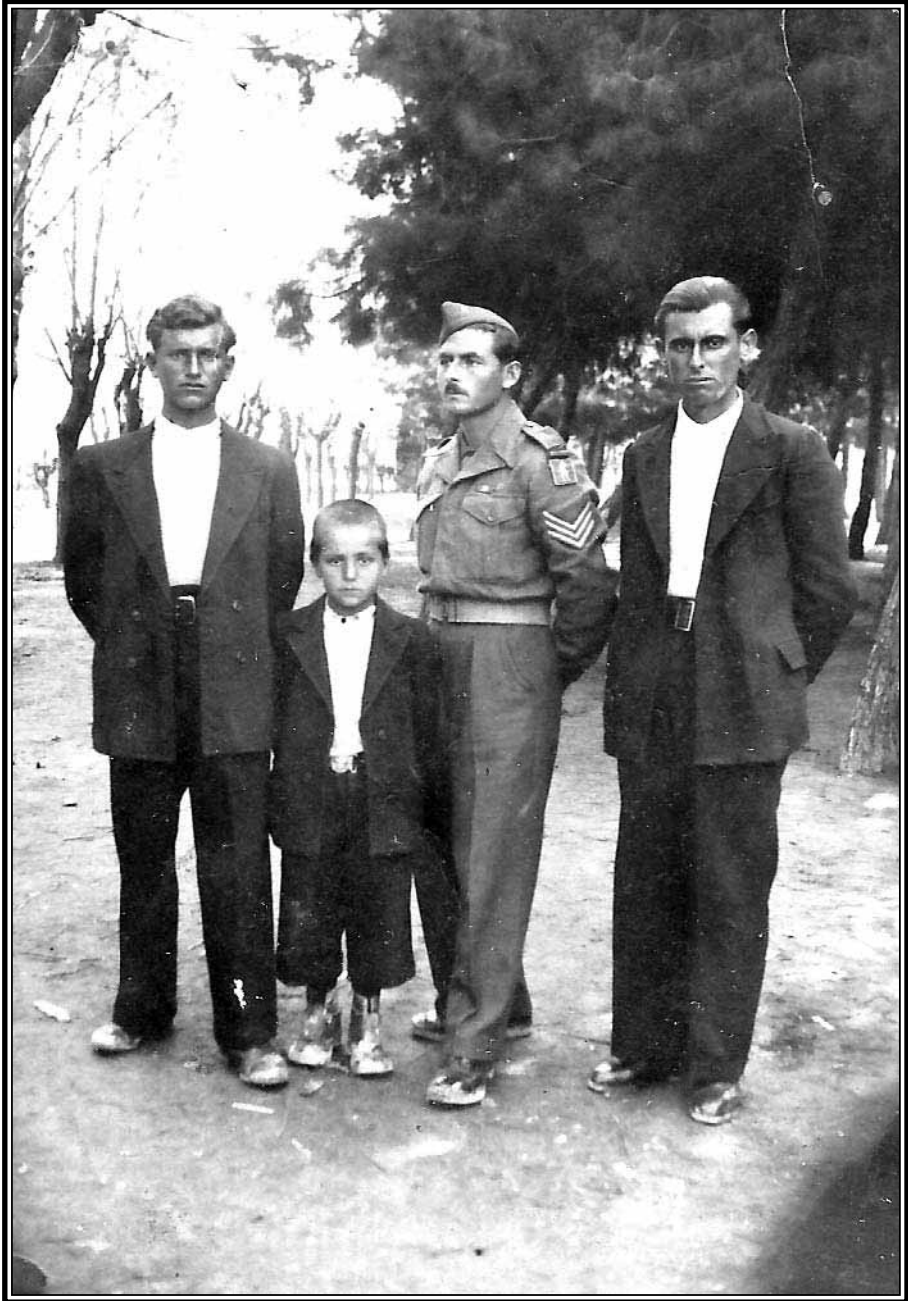

Η φωτογραφία είναι δική μου. Στην εικόνα απεικονίζεται η γιαγιά μου και ο παππούς μου. Ο παππούς μου φωτογραφήθηκε με τη στολή που υπηρετούσε στο πεζικό. Η γιαγιά μου φοράει ένα ωραίο ταγιεράκι της εποχής. Η φωτογραφία τραβήχτηκε το φθινόπωρο του 1960 για ενθύμιο.

Βγήκε στο φωτογραφείο και όχι από πλανόδιο φωτογράφο. Τα πρόσωπα είναι χαμογελαστά και χαρούμενα. Η φωτογραφία είναι κάδρο. Ο φωτογράφος διάλεξε ένα ανοιχτόχρωμο φόντο. Επίσης διάλεξε να φωτίσει από πάνω δεξιά. Το πλάνο της είναι κοντινό και ο φωτογράφος πιθανόν να στεκόταν στα γόνατα. Η λήψη είναι επαγγελματική.

Τριαντάφυλλος Παπαδόπουλος

Η φωτογραφία είναι της Γεωργίας Λαμπονίκου. Τραβήχτηκε το 1947-48. Τη φωτογραφία την τράβηξε ένας πλανόδιος φωτογράφος στο κέντρο της Κατερίνης. Η φωτογραφία τραβήχτηκε επειδή βρέθηκαν αυτά τα τέσσερα ξαδέρφια μαζί.

Τα πρόσωπα που βλέπουμε κατάγονται όλα από το Δίον Πιερίας και είναι από αριστερά προς τα δεξιά : Γιώργος Λαμπονίκος (παππούς μου), Θεόδωρος Λαμπονίκος, Γιώργος Μπανιάς, Δημήτρης Κουτρούλος. Φορούν όλοι καθημερινά ρούχα εκτός από έναν που είναι στρατιώτης.

Πίσω τους βλέπουμε πολλά δέντρα και κάτω υπάρχει χώμα, αν και, όπως είπαμε, η φωτογραφία είναι τραβηγμένη στον κεντρικό δρόμο της Κατερίνης.

Ο φωτογράφος στέκεται μπροστά από την παρέα. Όλοι γνωρίζουν ότι τους φωτογραφίζει. Είναι σκηνοθετημένο ότι ο στρατιώτης κοιτά σε άλλη κατεύθυνση απ' αυτή που βρίσκεται η μηχανή. Το φως στη φωτογραφία πρέπει να έρχεται από πίσω και η ώρα πρέπει να είναι μεσημεριανή γιατί δε φαίνονται οι σκιές. Το πλάνο είναι μεσαίο και ο φωτογράφος όρθιος.

Φαντάζομαι πως η φωτογραφία τραβήχτηκε από έναν φωτογράφο που, μέχρι πριν λίγα χρόνια, είχε στημένη τη μηχανή του σε τρίποδα στο Σιντριβάνι*. Αυτή η φωτογραφική μηχανή είχε ένα μαύρο ύφασμα με το οποίο σκεπαζόταν ο φωτογράφος για να κόβει το φως και φωτογράφιζε.

Τέλος θέλω να πω πως ο παππούς μου είπε να προσέχω πολύ τη φωτογραφία, γιατί αποτελεί σημαντικό ενθύμιο, αφού τα δύο μεγαλύτερα ξαδέρφια του, που εικονίζονται δεξιά, έχουν δυστυχώς πεθάνει.

Γεωργία Λαμπονίκου

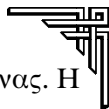

---

*Κεντρικό σημείο της Κατερίνης.

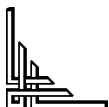

Τραβήχτηκε το 1968. Η περιοχή είναι η Δολίχη Ελασσόνας. Η φωτογραφία είναι του Αντρέα Βασιλειάδη. Είναι μια οικογενειακή φωτογραφία στο χώρο εργασίας. Το πλάνο της είναι μεσαίο. Το κάδρο περιλαμβάνει μια οικογένεια κτηνοτρόφων. Η φωτογραφία τραβήχτηκε στο ύψος του ματιού. Ο φωτογράφος θα ήταν όρθιος.

Το πρώτο πλάνο είναι η οικογένεια και τα ζώα και στο δεύτερο πλάνο υπάρχουν στάβλοι και σπίτια. Η φωτογραφία μας δείχνει συγγενικά πρόσωπα του συμμαθητή μας και συγκεκριμένα τη μητέρα του σε μικρή ηλικία, τον παππού και τη γιαγιά του. Επίσης βλέπουμε ένα γάιδαρο φορτωμένο και πρόβατα. Το γαϊδούρι μπορεί να είναι φορτωμένο με ζωοτροφές και με γκιούμια που βάζουν το γάλα. Φοράνε κάπες και άλλα ρούχα μάλλινα. Καταλαβαίνουμε ότι είναι χειμώνας από το δέντρο πίσω τους, το ντύσιμο τους και το χιόνι στις λαμαρίνες. Οι στάβλοι και οι αποθήκες είναι πέτρινες και έχουν χτιστεί με τον παραδοσιακό τρόπο. Σύμφωνα με τη μαρτυρία του συμμαθητή μας (σημερινή ημερομηνία 29-2-2008) το τοπίο σήμερα δεν έχει αλλάξει. Οι άντρες της οικογένειας κρατάνε γκλίτσες, τις οποίες χρησιμοποιούν και σήμερα οι γεροντότεροι από τα χωριά.

Μπορεί να φωτογραφήθηκαν για να έχουν ένα ενθύμιο. Επίσης μπορεί εκείνη η μέρα να ήταν σημαντική γι' αυτούς, π.χ. να γεννούσαν κάποια πρόβατα ή να γιόρταζαν κάτι σημαντικό. Τα πρόσωπα τους είναι χαρούμενα και χαμογελαστά. Τα πρόσωπα έχουν στηθεί για να φωτογραφηθούν. Το κοριτσάκι κρατάει ένα προβατάκι και ο άντρας δίπλα χαϊδεύει ένα πρόβατο. Από αυτό καταλαβαίνουμε ότι έχουν στενή σχέση με τα ζώα τους. Τα αγαπούν πολύ.

Το πιο δυνατό σημείο της φωτογραφίας είναι η γιαγιά με το εγγονάκι και το κοριτσάκι με το ζώο. Πιθανόν να είναι πρωί και ο ήλιος είναι χαμηλά. Το καταλαβαίνουμε από τις σκιές. Προφανώς τελείωσαν τις δουλειές τους γιατί βλέπουμε τα γκιούμια φορτωμένα. Τότε όλοι βοηθούσαν στις δουλειές του σπιτιού. Η γυναίκα προσεχε τα παιδιά, δούλευε και έκανε τις δουλειές του σπιτιού.

Ομαδική εργασία

Ο κάτοχος της φωτογραφίας είναι ο Γιώργος Ζαλίκας. Η φωτογραφία τραβήχτηκε κατά τη διάρκεια εκπαιδευτικής εκδρομής του κατηχητικού στο χωριό Κερατέα της Αθήνας. Ο φωτογράφος είναι ένας ψάλτης της ενορίας.

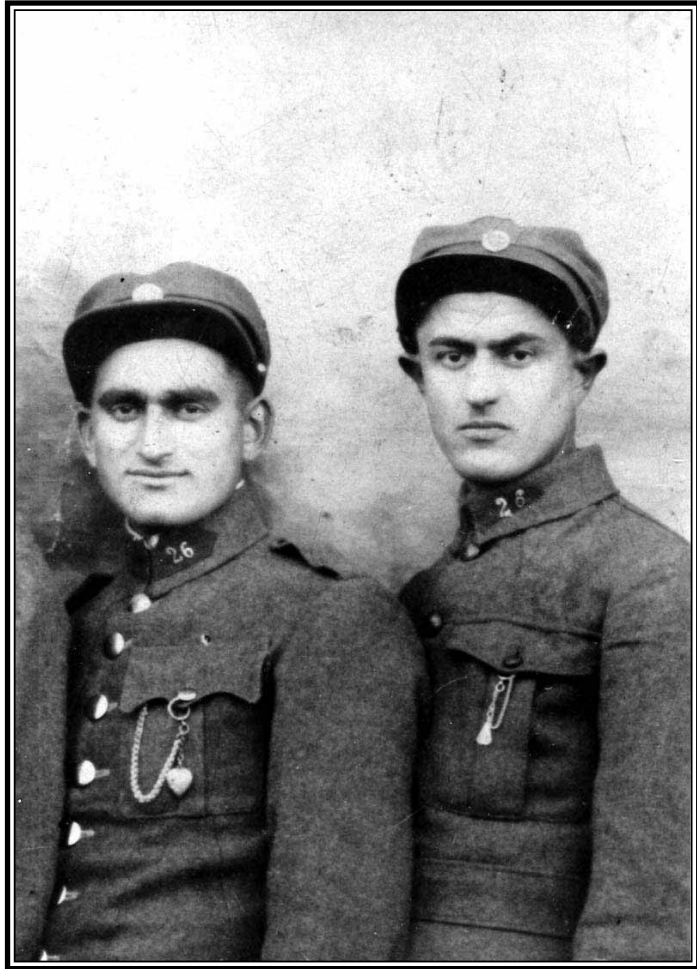
Στη φωτογραφία απεικονίζεται ο παπα-Σάββας και το κατηχητικό της ενορίας του. Η ενδυμασία είναι κομψή και τα περισσότερα κορίτσια φοράνε μαντίλια. Απεικονίζεται το εσωτερικό του ναού της Παναγίας της Κερατέας. Η φωτογραφία τραβήχτηκε κατά τη διάρκεια μιας εκπαιδευτικής εκδρομής. Το πλάνο είναι μεσαίο και ο φωτογράφος όρθιος.

Στη φωτογραφία ανάμεσα σε όλα αυτά τα παιδιά είναι και δύο αδέρφια της μητέρας μου.

Όλα τα κορίτσια είναι σε στάση προσοχής και τα περισσότερα παιδιά κοιτούν το φακό της φωτογραφικής μηχανής. Η πηγή φωτός είναι από την πάνω αριστερή πλευρά και είναι πιθανόν από κάποιο φωτιστικό από τη θέση του ψάλτη. Κατά τη γνώμη μου και τη γνώμη μερικών συμμαθητών μου εντύπωση κάνει το ότι τότε στο κατηχητικό πήγαιναν μόνο κορίτσια.

Γιώργος Ζαλίκας

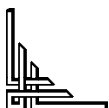
Ο κάτοχος της φωτογραφίας είναι η Τάνια Σείταρίδου, η οποία έχει συγγενική σχέση με τα πρόσωπα της φωτογραφίας. Η φωτογραφία τραβήχτηκε στη Δράμα το 1928. Οι άνθρωποι που απεικονίζονται στη φωτογραφία έχουν σχέση κουνιάδου και γαμπρού.

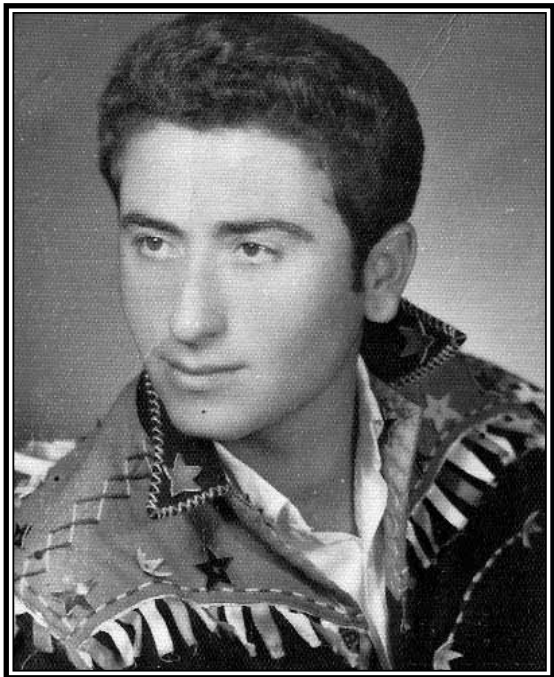
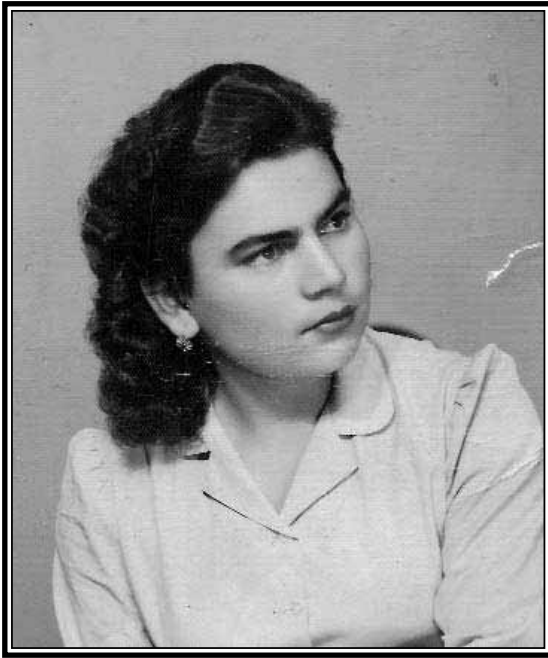
Καταλαβαίνουμε ότι η φωτογραφία είναι παλιά από τις γρατσουνιές που έχει πάνω της και γενικά από τη φθορά. Η φωτογραφία είναι πορτρέτο. Ο φωτογράφος τράβηξε τους εικονιζόμενους από κοντινή απόσταση και το ύψος του κεφαλιού. Ο φωτογράφος στο κάδρο του περιέλαβε τα πρόσωπα από τη μέση και πάνω. Ο φωτογράφος φώτισε το θέμα του από πάνω δεξιά. Πιθανόν να φώτισε και από μπροστά. Αυτό το καταλαβαίνουμε από τις σκιές. Ο φωτογράφος διάλεξε φόντο μονόχρωμο. Το διάλεξε για να κάνει αντίθεση με τα σκούρα ρούχα των προσώπων. Η φωτογραφία ήταν στημένη. Τα σώματα είναι τοποθετημένα πλάγια και τα κεφάλια είναι γυρισμένα προς το φακό.

Καταλαβαίνουμε πως η φωτογραφία είναι αναμνηστική και, όπως μας είπε η συμμαθήτριά μας, τα δυο αυτά άτομα ήταν πάντα μαζί. Ήταν αχώριστα.

Η στολή είναι μάλλινη και μάλλον στρατιωτική. Το πρόσωπο του ενός είναι σοβαρό ενώ του άλλου είναι ελαφρώς χαμογελαστό. Το πιο δυνατό σημείο της φωτογραφίας είναι τα μάτια τους, τα οποία δείχνουν τα συναισθήματα τους. Διακρίνουμε μια θλίψη. Επίσης το στόμα μπορεί να είναι χαμογελαστό ενώ τα μάτια στεναχωρημένα.

Ομαδική εργασία

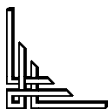

Ο κάτοχος της φωτογραφίας είναι η Μαρία Λαγογέρου. Τραβήχτηκε το 1960. Ο άντρας τραβήχτηκε την περίοδο των Αποκριών ενώ η γυναίκα το φθινόπωρο. Ο παππούς της τραβήχτηκε εδώ στην Κατερίνη, ενώ η γιαγιά στο Κιλκίς.

Ούτε ο άντρας αλλά ούτε και η γυναίκα κοιτάνε στο φακό. Ο φωτογράφος ένωσε τις φωτογραφίες, αν και ήταν διαφορετικές, ξεχωριστές. Οι φωτογραφίες επειδή ταίριαζαν στο βλέμμα και στην απόσταση τοποθετήθηκαν μαζί σε κορνίζα. Οι φωτογραφίες τραβήχτηκαν λόγω του αρραβώνα τους. Είναι σκηνοθετημένες. Η λήψη είναι επαγγελματική. Η φωτογραφία είναι ασπρόμαυρη. Έχουμε συνολικό φωτισμό σε ολόκληρο το σώμα. Ο φωτογράφος είναι κοντά και στο ύψος του κεφαλιού. Πιστεύω ότι ο φωτογράφος διάλεξε αυτή τη θέση γιατί είναι η καλύτερη θέση για πορτρέτο.

Κάθε φωτογράφος θέλει να δείξει την προσωπικότητα του ανθρώπου που φωτογραφίζει. Η φωτογραφία δεν έχει κίνηση. Οι φωτογραφίες δεν έχουν υποστεί μοντάζ. Το φόντο είναι γκριζο. Η γυναίκα φοράει ένα απλό και επίσημο πουνκάμισο και το πρόσωπό της είναι βαμμένο. Φοράει σκουλαρίκια και το μαλλί είναι χτενισμένο. Ο άντρας φοράει στολή και τα μαλλιά του είναι απλά. Ο φωτισμός έρχεται από πάνω, μπροστά και ίσως λίγο αριστερά. Το πρόσωπο του άντρα είναι γαλήνιο, ενώ της γυναίκας είναι λίγο πιο άγριο. Ίσως, επειδή η γυναίκα έχει έντονα χαρακτηριστικά, να έχει πιο αγριεμένο πρόσωπο.

Εκείνη την εποχή οι γυναίκες δεν περιποιούνταν το πρόσωπό τους όσο σήμερα. Αυτό το καταλαβαίνουμε από τα φρύδια. Οπότε μπορεί να έδιναν περισσότερη σημασία στον εσωτερικό κόσμο και στα ψυχικά χαρίσματα παρά στην εξωτερική εμφάνιση. Επίσης παρατηρούμε ότι μπορεί οι γυναίκες να είναι απλές, αλλά βγάζουν μια λάμψη, αγνότητα και ομορφιά. Κάθε εποχή η εκτίμηση της ομορφιάς αλλάζει, είναι διαφορετική.

Ομαδική εργασία

Η φωτογραφία είναι της Φανής Μόκα. Τραβήχτηκε το 1929 (9 Δεκεμβρίου) στη Backnang της Γερμανίας μετά το γάμο τους.

Καταλαβαίνουμε ότι πήγαν σε φωτογραφείο λόγω του στησίματος του πέπλου της νύφης, που τυλίγεται γύρω από τα πόδια της. Η φωτογραφία είναι στημένη και ο φωτογράφος για να δείξει το στενό δεσμό ανάμεσα στο ζευγάρι ένωσε τα χέρια τους. Ο φακός είναι κανονικός και η φωτογραφία τραβήχτηκε στο ύψος του κεφαλιού. Η φωτογραφία ήταν ασπρόμαυρη. Όμως ο δάσκαλός μας την επεξεργάστηκε στο κομπιούτερ και της άλλαξε χρώμα*. Φωτισμός υπάρχει παντού αλλά μάλλον πιο έντονος είναι στα αριστερά λόγω της άτονης σκιάς του άντρα προς τα δεξιά. Ο φωτογράφος βρισκόταν στο ύψος του κεφαλιού για να τονίσει τα χαρακτηριστικά του προσώπου. Αλλά ταυτόχρονα βρισκόταν σε κάποια απόσταση για να δείξει τη στάση των σωμάτων.

Η φωτογραφία δεν έχει κίνηση. Τα πρόσωπα είναι χαρούμενα, αλλά και τα δυο χαμογελούν ελαφρά και όχι υπερβολικά. Τα μαλλιά της νύφης είναι περιποιημένα λόγω της περιστασης και είναι ελαφρώς βαμμένη. Επίσης ο άντρας είναι το ίδιο περιποιημένος. Ήταν χειμώνας. Αυτό το καταλαβαίνουμε από το νυφικό, το οποίο είναι μακρυμάνικο.

Ομαδική εργασία

---

*Η πρωτότυπη φωτογραφία είναι ασπρόμαυρη. Δόθηκε στους/στις μαθητές/τριες με αποχρώσεις του σάπιου μήλου (διτονική) μετά από επεξεργασία στον υπολογιστή. Αυτό έγινε για να καταλάβουν οι μαθητές τις δυνατότητες της τεχνολογίας και το πόσο εύκολα μπορεί κανείς να αλλοιώσει την πραγματικότητα.

ΑΥΤΟΒΙΟΓΡΑΦΙΕΣ

Γεννήθηκα στη Θεσσαλονίκη στις 28 Φεβρουαρίου 1997 ημέρα Τσικνοπέμπτη. Το βάρος μου ήταν 3,5 κιλά και το ύψος μου 51 πόνοι.

Ήμουν ένα ήρεμο μωρό. Βαπτίστηκα στην Αγία Παρασκευή σε ηλικία πέντε μηνών. Τα πρώτα λόγια που είπα ήταν: *μπαμπά, μαμά, άντι, ντιντίτ και λολό*. Φορούσα φόρμες, παντελόνια και πουκάμισα. Έπαιζα με την μπάλα και με παζλ. Πολλές φορές δεν έλεγα καλά τις λέξεις και δε με καταλάβαιναν.

Όταν η μαμά μου με έβαζε για ύπνο, μου έλεγε πολλά τραγούδια και παραμύθια. Τα αγαπημένα μου ήταν: η Ρηνούλα, ο γάιδαρος, ο κοντορεβυθούλης, ο μολυβένιος στρατιώτης. Με φώναζαν ασπρούλη, όμορφε, Αντρίκο, αγάπη μου και λεβέντη μου.

Πρώτη φορά πήγα σχολείο στο 9ο Νηπιαγωγείο, που ήταν πολύ ωραίο. Η κυρία Τάνια ήταν η δασκάλα μου, που ήταν πολύ καλή. Τώρα πηγαίνω στο 6ο Δημοτικό Σχολείο Κατερίνης. Ο δάσκαλός μου είναι ο κύριος Γιάννης Δημητριάδης, που επίσης είναι πάρα πολύ καλός.

Ανδρέας Βασιλειάδης

Με λένε Γαρουφαλιά Αστερίου και είμαι 10 χρονών. Γεννήθηκα στην Κατερίνη στις 10 Ιουλίου 1997. Οι γονείς μου είναι ο Στέλιος και η Ολυμπία. Έχω δύο αδέρφια: τον Παναγιώτη 18 ετών και το Λευτέρη 15 ετών.

Όταν γεννήθηκα, τα αδέρφια μου είχαν ξετρελαθεί που είχαν αδερφούλα και μάλωναν για το ποιος θα με πάρει αγκαλιά.

Οι πρώτες μου λέξεις ήταν : μπαμπά, μαμά και θεία. Θυμάμαι, όταν άρχισα να μιλάω, μερικές λέξεις τις άλλαξα. Το παντελόνι το έλεγα *μπεμπέο*, το παστίσιο *πιπίσιο*, τη Γερμανία *Γαμανία* και τον αδερφούλη *Τούλη*. Τον αδερφό μου τον Παναγιώτη, επειδή η μαμά μου τον φώναζε Παναγιωτάκο, τον έλεγα Τάκο.

Τα αδέρφια μου έχουν πολύ μεγάλη αδυναμία και ακόμη και τώρα με φωνάζουν μωρό μου, ζουζουνάκι μου και γιαβρί μου. Ειδικά ο Παναγιώτης είναι ο προστάτης μου ενώ με το Λευτέρη μαζί δεν κάνουμε και χώρια δεν μπορούμε.

Την πρώτη μέρα που πήγα στο σχολείο θυμάμαι ότι δε μιλούσα καθόλου και καθόμουν μόνη σε μια γωνιά. Είμαι γενικά ντροπαλή και δεν εκδηλώνομαι. Όταν όμως γνώρισα τα παιδιά, άρχισα να γίνομαι πιο κοινωνική.

Όταν ήμουν μικρή, η μαμά μου διάβαζε παραμύθια. Τη Χιονάτη, τη Σταχτοπούτα, τα τρία γουρουνάκια, τα εφτά κατσικάκια και άλλα πολλά.

Σήμερα πηγαίνω στην Πέμπτη τάξη. Έχω πολλούς φίλους και φίλες και περνάω πολύ καλά.

Γαρουφαλιά Αστερίου

Η ζωή μου άρχισε το 1997 στις 8 Αυγούστου στην Κατερίνη. Από μωρό ήμουν, όπως δείχνουν οι φωτογραφίες, παχουλός και άσπρος.

Τα ρούχα που φορούσα είναι αυτά που φορούν τα μωρά. Συνήθως φορμάκια και ολόσωμα στην αρχή. Μετά παντελονάκια και μπλουζάκια και, από ό,τι μου λένε, μου άρεζαν πολύ τα καπέλα και τα γυαλιά ήλιου. Οι λέξεις που δεν μπορούσα να πω ήταν: κόκα κόλα και την έλεγα *μπανταντόλα* και το νερό *ίλο*.

Επειδή μου άρεζε πολύ η μουσική, οι γονείς μου ηχογράφησαν τη φωνή μου να τραγουδάω («μήλο μου κόκκινο», παιδικά τραγούδια). Τα παιχνίδια, που μου άρεζαν να παίζω στην αρχή, είχαν σχέση με ήχους και φωνές. Μετά άρχισα να παίζω με τουβλάκια σε ηλικία περίπου 2,5 ετών. Αργότερα άρχισα να ασχολούμαι με παζλ και από ό,τι λέει η μαμά, περνούσα ώρες φτιάχνοντας παζλ. Η μαμά το βράδυ με νανούριζε με ένα τραγούδι που της είχε μάθει η γιαγιά μου!!!

Τα παραμύθια που μου διάβαζε η μαμά ήταν οι μύθοι του Αισώπου. Μάλιστα «τον Τζίτζικα και τον Μέρμυγκα» τον έμαθα απέξω. Ο μπαμπάς μου με φώναξε για πρώτη φορά *πασάκα μου, ομορφούλη μου και αγόρι μου γλυκό*.

Όταν πια ήρθε η ώρα να πάω σχολείο, τα πράγματα δυσκόλεψαν και ήμουν λίγο μουτρωμένος στην αρχή. Τελικά έφτασα στην ηλικία των 11 και όλα αυτά, που μου άρεσαν μικρός, έχουν γίνει διαφορετικά!!!

Γιάννης Βαρβαρέζος

Κι έτσι αρχίζει η ζωή μου! Γεννήθηκα στις 17 Οκτωβρίου του 1997, ημέρα Παρασκευή, στην Κλινική Βελίκη, στο μαιευτήριο.

Όταν έγινα ενός έτους, είπα τις πρώτες μου λέξεις. Οι λέξεις αυτές ήταν: μαμ, άτα και μαμά. Η μαμά μου είχε πει ότι όλες τις λέξεις τις έλεγα με πολύ καλή προφορά εκτός από το άλογο που το έλεγα *άγαλο*.

Τα παιχνίδια που έπαιζα, όταν ήμουν μωρό, ήταν κάτι πολύ χνουδωτά αρκουδάκια, κουδουνίστρες, κούκλες και μια παντόφλα της μαμάς μου. Η παντόφλα μη σας παραξενεύει. Έπαιρνα την παντόφλα, έβαζα μέσα την κούκλα και την έκανα πως μπήκε σε αμάξι.

Τα ρούχα που φορούσα συνήθως είχαν επάνω τους αρκουδάκια και άλλα. Τα χρώματά τους ήταν γλυκά και απαλά.

Η μαμά μου, όταν πήγαινα για ύπνο, ερχόταν, έπαιρνε ένα παραμύθι και μου το διάβαζε ώσπου εγώ αποκοιμιόμουν. Αν δεν ερχόταν, πήγαινα μέσα κλαίγοντας και της το έλεγα. Έτσι αυτή αναγκαζόταν να έρθει.

Το 2003 ξεκίνησα να πηγαίνω στο δημοτικό, στην πρώτη τάξη στο Α΄3. Ο δάσκαλός μας ήταν ο Θωμάς Τσιουρής, που τώρα έχει πάρει σύνταξη. Ήταν καλός δάσκαλος. Ότι δεν καταλαβαίναμε, ερχόταν και μας το εξηγούσε. Κι εμείς προσπαθούσαμε όσο μπορούσαμε. Δε μας έβαζε πολλά μαθήματα και, όποτε του ζητούσαμε να κάνουμε εικαστικά, εκείνος δεχότανε.

Γεωργία Βουλγάρογλου

Ονομάζομαι Φανή Μόκα και γεννήθηκα στις 2 Αυγούστου του 1997, ημέρα Σάββατο στην Κολωνία της Γερμανίας. Αν και γεννήθηκα 2760 γραμμάρια, όσο μεγάλωνα γινόμουν όλο και πιο στρουμπουλή. Το μαλλί μου ήταν ανοιχτό καστανό με μπουκλίτσες. Ένα πράγμα που μου άρεζε πολύ να κάνω, από ό,τι μου λέει η μαμά μου ήταν να κοιμάμαι με τη σαλιάρρα στο πρόσωπο. Η πρώτη λέξη που είπα, φυσικά, ήταν «μαμά» αλλά πολύ σύντομα - από ό,τι μου λένε οι γονείς μου - μίλησα καθαρά και ενάμιση χρονών μπορούσα να μιλάω με ολοκληρωμένες προτάσεις. Κάποιες λέξεις, όχι πολλές, τις άλλαζα, π.χ. το ζωγραφίζω το έλεγα ζουζαφίζω. Μου άρεζε πολύ να χορεύω ειδικά ένα τραγούδι της Britney Spears, που δε θυμόμαστε ούτε η μαμά μου ούτε εγώ τον τίτλο. Δεν ήμουν πολύ ζωηρό παιδί από ό,τι μου λένε, δεν έκανα ζημιές. Απλά ήμουν όλη μέρα σε κίνηση και το στοματάκι δεν το έκλεινα δευτερόλεπτο.

Οι γονείς μου με φώναζαν Φανίτσω και οι παππούδες μου Φανούλα. Τα παραμύθια δε μου άρεζαν και έτσι οι γονείς μου μου τραγουδούσαν τα γνωστά παιδικά τραγουδάκια, όπως το «Αχ κουνελάκι», «Χαρωπά τα δυο μου χέρια» κ.ά.

Η πρώτη μέρα στο σχολείο ήταν ωραία. Από αυτή τη μέρα θυμάμαι ότι ο δάσκαλός μας, ο κύριος Θωμάς, ζητούσε από τους συμμαθητές μου και εμένα να μετρήσουμε από το ένα ως το είκοσι.

Γενικά ζω ήρεμα και είμαι ευτυχισμένη που μεγαλώνω σε μια τέτοια οικογένεια.

Φανή Μόκα

Γεννήθηκα στις 3 Ιουνίου του 1997. Οι πρώτες λεξούλες που είπα ήταν: *μαμ* και *άτα*. Τα ρούχα μου συνήθως ήταν φορμούλες. Τα παιχνίδια μου ήταν πολύ μαλακά για να μην τραυματίζομαι και ήταν της *playschool*.

Τα γράμματα που μπέρδευα ήταν το *σ* με το *θ* και το *ρ* με το *λ*. Π.χ. το νερό το έλεγα *νελό* και το σηκώθηκα *θηκώθηκα*. Η μαμά μου συνήθως μου έλεγε κλασικά παραμύθια και με φώναζε *ζουζούνι*.

Άννα Φωκαΐδου

Γεννήθηκα στις 19 Φεβρουαρίου του 1997 ημέρα Πέμπτη. Τα πρώτα μου λόγια ήταν: μαμά, μπαμπά, άτα και μαμ. Έπαιζα μόνο με αυτοκινητάκια και χνουδωτά αρκουδάκια. Φορούσα φορμούλες και μικρές πιτζάμες. Πήγα δυο χρόνια παιδικό σταθμό, ένα χρόνο νήπια και τώρα είμαι στον 5ο χρόνο στο δημοτικό.

Πέτρος Ιωάννου

Γεννήθηκα στην Κατερίνη και βαφτίστηκα σε ένα χωριό της Κατερίνης, τον Τρίλοφο. Τα πρώτα μου λόγια ήταν: *τατάκι* που σημαίνει παπάκι. Φορούσα πάντα φουστανάκια. Ντρεπόμουν πολύ όταν πήγα σχολείο για πρώτη φορά. Νόμιζα ότι οι δάσκαλοι ήταν κακοί και έκανα ένα μεγάλο λάθος. Συνήθως έπαιζα με μια κουκλίτσα και ένα παπάκι, που το είχα πολύ αδυναμία και υπάρχουν ακόμα και σήμερα.

Οι χαϊδευτικές λέξεις που μου έλεγαν ήταν Βασιλίτσα και Βασούλα. Μου αρέσει να γράφω ποιήματα και να τα ακούν οι άλλοι που είναι γύρω μου. Επίσης μου αρέσει η ζωγραφική και τα τεχνικά. Έχω κάνει πολλά πράγματα, π.χ. διακοσμητικά, μικρά βιβλιαράκια από λουλούδια και ποιήματα. Τα χρώματα που μου αρέσουν είναι το γαλάζιο του ουρανού, το απαλό τυρκουάζ και ό,τι έχει να κάνει με απαλό χρώμα.

Κακάνη Βασιλεία

Γεννήθηκα στη Θεσσαλονίκη, στο Ιπποκράτειο νοσοκομείο. Μέχρι 2 ετών ζούσα στον Κορινό. Μετά μετακομίσαμε με την οικογένειά μου στην Κατερίνη.

Καθώς μεγάλωνα οι πρώτες λέξεις που έλεγα ήταν οι εξής: μαμά, μπαμπά, άτα, παππού, γιαγιά, νενό, γεια, ναι, τσιζ, όπα και άγιο. Τα ρούχα που φορούσα ήταν τα εξής: ένα κόκκινο κοντό φορεματάκι, φορμάκια, φουστίτσες, κοντές μπλουζίτσες και πολλά άλλα. Το κακό με εμένα, όταν ήμουν μικρή και ακόμα και τώρα, θα έλεγα είναι ότι βγάζω τις παντόφλες μου.

Απ' ό,τι μου λέει η μαμά μου, συνέχεια ήθελα να ακούω παιδικά τραγουδάκια. Σιγοτραγουδούσα μαζί με την κασέτα. Όταν άρχισα να περπατάω καλά, ήμουν πολύ ανακατοσούρα. Συνέχεια ανακάτευα τα εσώρουχα του μπαμπά και της μαμάς μου. Έκανα ντα τους μεγάλους και η μαμά έλεγε ότι δεν κάνουν έτσι τα καλά κοριτσάκια.

Οι λεξούλες ή καλύτερα οι προτάσεις που έλεγα, όταν ήμουν 24 μηνών ήταν : «*Τι κάνετε εσείς; Καλά είστε;*» Ή «*Καλημέρα, τι κάνετε;*» ή «*θα φας ξύλο μαμά, θα σου πω εγώ*» ή «*κακό κορίτσι μαμά*». Δεν μπορούσα να πω καλά το ρ αλλά τους τελευταίους μήνες, πριν γίνω 2 χρονών, τα κατάφερα. Ειδικά όταν έλεγα το όνομά μου «*Μαρία*».

Το παιχνίδι που μου άρεζε πολύ ήταν να κρύβομαι μέσα στην ντουλάπα. Τα περισσότερα μεσημέρια πήγαινα και κοιμόμουν με τη μαμά. Για να αποκοιμηθώ μου έλεγε παραμυθάκια όπως: τα τρία γουρουνάκια, η σταχτοπούτα, ο λύκος και οι χωριάτες και η κοκκινোসκουφίτσα. Οι χαϊδευτικές λέξεις που μου έλεγαν ήταν: πιτσίνα μου, κουνκλίτσα μου και μωρό μου.

Την πρώτη μέρα που πήγα στο δημοτικό με συνόδευσε η γιαγιά μου. Στο δρόμο, μέχρι να φτάσουμε, μου έλεγε πόσα καλά πράγματα θα μάθω στο σχολείο και ότι θα γίνω καλή μαθήτριά.

Μαρία Λαγογέρου

Το όνομά μου είναι Γεωργία Λαμπονίκου και γεννήθηκα στη Θεσσαλονίκη το 1997. Είμαι το δεύτερο παιδί της οικογένειας και έχω έναν αδερφό 1,5 χρόνο μεγαλύτερο μου. Η ζωή μου μέχρι τώρα ήταν ήρεμη και μπορώ να πω πως είμαι χαρούμενη γι' αυτό.

Από τα πρώτα χρόνια της ζωής μου θυμάμαι ελάχιστα, όμως η μητέρα μου μου λέει ότι ήμουν ένα γκρινιάρικο μωρό, που έτρωγε λίγο. Όταν ήθελα να κοιμηθώ με έβαζαν μόνη μου στην κούνια και, αν τολμούσε κανείς να ανοίξει το φως να μπει στο δωμάτιο μου, οι τσιρίδες μου ξεσήκωναν όλη την πολυκατοικία.

Όταν ήμουν οχτώ μηνών, εξαιτίας μιας ίωσης έμεινα 15 μέρες στο νοσοκομείο. Προχώρησα τη μέρα των γενεθλίων μου ένα χρόνο μετά τη γέννηση μου. Ήταν δύσκολο χρονικό διάστημα, γιατί σαν όνειρο θυμάμαι το θόρυβο που ακουγόταν, όταν έσπαγαν τα πράγματα.

Η πρώτη λέξη που είπα ήταν «μπαμπά» και από τότε φωνάζω μπαμπά και μαμά πενήντα φορές την ημέρα. Υπήρχαν πολλές λέξεις που με παίδευαν, ειδικά η λέξη «ψάρι», όπως και άλλες λέξεις που είχαν μέσα το γράμμα ψ. Την ξαδέερφη μου την Αθηνά τη φώναζα *Σηνά* και τον αδερφό μου *Γώγο*.

Μου άρεσε να φορώ φορεματάκια και συχνά καθόμουν μπροστά στον καθρέπτη για να δω πώς φαίνομαι.

Μου άρεζε να παίζω με τις κούκλες αλλά η μεγαλύτερη χαρά μου ήταν η παιδική χαρά. Μερικές φορές, όταν έκανα κούνια, χαιρόμουν τόσο που άφηνα τα χέρια για να χειροκροτήσω και έφεφτα.

Τον πρώτο καιρό που πήγα στον παιδικό σταθμό έκλαιγα υπερβολικά, μέχρι που βρήκα τον *Τίτο* (Χρήστο). Μετά ήμουν ευχαριστημένη, αφού παίζαμε μαζί.

Την εποχή του βρεφονηπιακού άρχισα να κοιμάμαι δύσκολα. Μου έλεγαν πολλά νανουρίσματα αλλά ο μόνος που μπορούσε να με νανουρίσει ήταν ο παππούς μου, που μου τραγουδούσε τη «Βοσκοπούλα».

Τα χαϊδευτικά μου είναι πάρα πολλά αλλά θα προτιμούσα να μην σας τα πω. Πιστεύω ότι τώρα μάθατε κάποια πράγματα για μένα.

Γεωργία Λαμπονίκου

Το όνομά μου είναι Μαρία Λευκοπούλου. Γεννήθηκα στις 30 Σεπτέμβρη του 1997. Τα πρώτα μου λόγια ήταν «μαμ» και «άτα».

Φορούσα ένα κίτρινο φορμάκι. Έπαιζα με την κουδουνίστρα. Οι αναγραμματισμοί που έκανα ήταν ψάρια- πάγια. Την πρώτη μου μέρα στο σχολείο είχα κλάψει λίγο γιατί φοβόμουν. Μου έλεγαν παραμύθια, όπως τα «τρία γουρουνάκια», τη «Σταχτοπούτα» και την «κοκκινোসκουφίτσα». Οι χαϊδευτικές λέξεις που μου έλεγε η μαμά μου μικρή ήταν: «αγάπη μου» «Μαράκι μου», κ.ά.

Μαρία Λευκοπούλου

Γεννήθηκα το 1997 στην Κατερίνη. Τα πρώτα μου λόγια ήταν: άτα, μπαμπά, μαμά, νάνι. Τα ρούχα που φορούσα ήταν φορμάκια σιελ, κίτρινα, άσπρα, βεραμάν. Έπαιζα με κουδουνίστρες, τουβλάκια, μπαλίτσες και αρκουδάκια. Μερικές λέξεις δεν μπορούσα να τις πω καλά και αυτές ήταν: καραμέλα - μέλα, νερό- νειό, ψωμί- πωμί, τυροπιτάκια- πυροπιτάκια.

Στο νηπιαγωγείο με εντυπωσίασαν τα πολλά παιχνίδια και η δασκάλα μου. Τα παραμύθια που μου έλεγαν ήταν: «ο λύκος και τα επτά κασικάρια», «νάνι νάνι το αρκουδάκι», «Ασημάκης, το πολύχρωμο ψαράκι». Επίσης χριστουγεννιάτικα και πασχαλιάτικα παραμύθια.

Χαϊδευτικές μου λέξεις ήταν: Μπαμπάκα, μαμάκα, μπαλίτσα.

Τάσος Σιρανίδης

Γεννήθηκα στο Αγρίνιο ημέρα Σάββατο. Τα πρώτα μου λόγια ήταν «μπαμπά». Όταν ήμουν μωρό, φορούσα μικροσκοπικά κορμάκια και φορεματάκια. Έπαιζα με το παιδικό καροτσάκι, με την μπάλα και με τις κούκλες. Όπως κάθε παιδί, έτσι και εγώ άλλαζα τις λέξεις. Το φαγητό το έλεγα *μαμ*, την παραλία *μπαραλία* και την αδερφή μου την Αρτεμησία *Τιτιτία*. Επίσης μου έλεγαν αρκετά παραμύθια όπως την «Σταχτοπούτα», «τα τρία γουρουνάκια», την «κοκκινোসκουφίτσα». Η γιαγιά μου με έλεγε *ζάντενα* και *τρελάρα*.

Όταν πήγα πρώτη φορά στο σχολείο, με είχε πάει η αδερφή μου η μεγάλη και θυμάμαι πως είχαμε μπερδευτεί και είχαμε μπει σε άλλη τάξη.

Κωνσταντίνα Συμεωνίδου

 Γεννήθηκα στη Θεσσαλονίκη, στην κλινική Άγιος Λουκάς, στις 27 Μαΐου 1997. Η ώρα ήταν τρεις παρά τέταρτο το μεσημέρι και ημέρα Τρίτη. Η μαμά λέει ότι κλωτσούσα για να βγω από τις 7 η ώρα το πρωί. Όταν πήγα σπíti, εκτός από την αγάπη των γονιών μου, με περίμεναν πολλά παιχνίδια. Τα αγαπημένα μου ήταν μια πολύχρωμη κουδουνίστρα και ένα περιστρεφόμενο παιχνίδι, που κρεμόταν πάνω από το κρεβάτι μου. Ήταν ένας ιπποπόταμος με άλλα ζώα. Όταν τα έβλεπα, από τη χαρά μου προσπαθούσα να τα πιάσω.

Εκτός από τις φρουτόκρεμες και τα αλεσμένα φαγητά, ζούσα με μια ντομάτα στο χέρι. Περπάτησα δέκα μηνών. Τα πρώτα βήματα τα έκανα στο διάδρομο της πολυκατοικίας χωρίς τη βοήθεια της νταντάς μου. Βγήκα να υποδεχτώ τη μαμά μου.

Η πρώτη μου λέξη ήταν «μαμά» και η δεύτερη «μπαμπάς». Άλλες λέξεις που άφησαν εποχή ήταν: η κουβέρτα μου η *κινέτα*, το *σούπερ μαμάκετ* και τα *κοτοκοτοπουλάκια*. Γενικά μιλούσα καθαρά. Στα μικρά νήπια έλεγα γλωσσοδέτες.

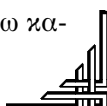
Κάποια από τα χαϊδευτικά μου ονόματα ήταν *τανίκι*, *ζουζούνα*, *μπομπουκί* και *ζουζουνήθρα*. Σαν πρώτο παιδί και κυρίως κορίτσι, η μαμά δεν άφησε κοκαλάκι, φούστες και φορέματα στην αγορά. Μέχρι τα τέσσερα λάτρευα τη «Χιονάτη», τη «σταχτοπούτα» και τα «στρουμφάκια». Στα πέντε όμως η μαμά άρχισε να μου διαβάζει λογοτεχνία. Μου άρεζε «η Σουμουτού και το μαγικό της βιβλίο». Αλλά η μαμά μου διάβαζε πάντα και «το φεγγάρι που ζήλευε».

Η πρώτη μέρα στο σχολείο δεν ήταν και τόσο άσχημη, αφού τα προηγούμενα χρόνια πήγαινα στον παιδικό σταθμό και έκανα εύκολα παρέες. Ευτυχώς ο κύριος Θωμάς δεν μας έβαζε πολλά μαθήματα και έτσι είχα χρόνο για να παίξω. Η επόμενη δασκάλα μου ήταν η κυρία Ελένη. Μπορεί να μας έβαζε πολλές εργασίες αλλά κάθε Χριστούγεννα, Πάσχα και στο τέλος της χρονιάς ετοιμάζαμε όμορφες γιορτές.

Όσο περνούσαν τα χρόνια είχα και διάφορες άλλες ασχολίες, τις οποίες άλλαξα συνεχώς. Για παράδειγμα πήγα ενόργανη, χορευτικό, καγιάκ, βόλεϊ, κολυμβητήριο και στίβο.

Σήμερα είμαι στην Πέμπτη Δημοτικού και έχω δάσκαλο τον κ. Γιάννη. Μ' αυτόν ασχολούμαστε με διάφορα πράγματα, όπως: συνεντεύξεις, εργασίες και φωτογραφίες.

 Ελπίζω στη ζωή μου να αποκτήσω πολλές γνώσεις και να γίνω καλός πολίτης και καλός άνθρωπος.

Τάνια Σεϊταρίδου

Ονομάζομαι Κατερίνα Τίγκα. Γεννήθηκα στην Κατερίνη τον Ιούλιο του 1997. Ο πατέρας μου ονομάζεται Χρήστος Τίγκας και η μητέρα μου Σοφία Κακούρη. Όταν γεννήθηκα, έκανα τους γονείς μου πολύ ευτυχισμένους επειδή ήμουν το πρώτο παιδί της οικογένειας.

Όταν μίλησα για πρώτη φορά, ήμουν στην ηλικία των εννέα μηνών. Η πρώτη μου λέξη ήταν «παππούς» γιατί, τις περισσότερες φορές που εγώ και οι γονείς μου πηγαίναμε βόλτα, πηγαίναμε στο σπίτι της γιαγιάς και του παππού. Ο παππούς μου δεν άφηγε τη γιαγιά μου να με πλησιάσει, γιατί ήθελε να με κρατάει συνέχεια στην αγκαλιά του, για να μου υπενθυμίζει και να μου λέει συνέχεια ότι με αγαπάει και πως είναι ο παππούς μου.

Τα προσχολικά μου χρόνια ήταν υπέροχα. Γεμάτα χαρά, αγάπη και φροντίδα από όλους τους συγγενείς μου μα πάνω από όλα από τους γονείς μου, που ήταν, είναι και θα είναι πάντα δίπλα μου, όταν τους χρειάζομαι.

Όταν πήγα για πρώτη φορά στο σχολείο, ήμουν πολύ αγχωμένη για την πρώτη μέρα. Στην πρώτη τάξη δημοτικού γνώρισα πολλά παιδιά, που είναι μέχρι και σήμερα φίλοι μου. Τα μαθήματα εκεί μου φαινόταν πολύ εύκολα, μόνο όμως για την πρώτη τάξη. Αργότερα στη Δευτέρα τάξη γνώρισα και κάποια άλλα παιδιά, που είναι μέχρι και σήμερα στην τάξη που είμαι και εγώ. Από τη Δευτέρα μέχρι την Πέμπτη τάξη τα πράγματα άρχισαν να αλλάζουν. Οι καινούριοι μου συμμαθητές δυστυχώς δε με δέχτηκαν όπως ήμουν. Πάντα με κορόιδευαν ακόμα και για το πιο μικρό λάθος που έκανα. Επίσης μου έλεγαν ότι δε θα γίνω ποτέ φίλη τους επειδή είμαι διαφορετική από αυτούς. Αυτό γίνεται μέχρι και σήμερα.

Όμως υπάρχουν και τέσσερα παιδιά που μου φέρθηκαν με τον καλύτερο τρόπο και είμαστε μέχρι και σήμερα φίλοι.

Κατερίνα Τίγκα

Με λένε τριαντάφυλλο Παπαδόπουλο. Γεννήθηκα στις 2 Οκτωβρίου του 1997 στην Κατερίνη. Η πρώτη μου λέξη ήταν «γιαγιά». Από ό,τι μου είπε η μητέρα μου, μίλησα πολύ μικρός, όταν ήμουν 1,5 χρονών. Έχω περάσει από πολλές δραστηριότητες, όπως: μπάσκετ, ποδόσφαιρό, κολύμβηση, καράτε και ζωγραφική. Από δευτέρα τάξη Δημοτικού άρχισα φροντιστήριο Αγγλικών χωρίς να πηγαίνω τα καλοκαίρια.

Δεν ασχολούμαι πολύ με το ποδόσφαιρο και θα προτιμούσα να δω ένα ντοκιμαντέρ παρά έναν ποδοσφαιρικό αγώνα. Μου αρέσει το περιβάλλον, οι κατασκευές, οι εφευρέσεις, οι μηχανισμοί, η φυσική και τα μαθηματικά. Είμαι χαρακτήρας με διαφορετικά ενδιαφέροντα σε σχέση με άλλα παιδιά.

Τριαντάφυλλος Παπαδόπουλος

Ονομάζομαι Κυριάκος Μουρίκας. Γεννήθηκα στην Κολωνία της Γερμανίας και η ημέρα εκείνη έδειχνε στο ημερολόγιο 1η Μαρτίου του 1996. Έχω τρία αδέρφια και είμαι ο μεγαλύτερος απ' όλους.

Η παιδική μου ηλικία ήταν υπέροχη. Είχα ό,τι ήθελα και πήγαινα παιδικό στη Γερμανία. Είμαι εγωιστής και πολύ πεισματάρης. Θέλω πάντα να γίνεται το δικό μου. Δεν είμαι όμορφος αλλά είμαι έξυπνος.

Η πρώτη μου επαφή με το γράψιμο ήταν στην πρώτη τάξη του δημοτικού. Στον ελεύθερο χρόνο μου πηγαίνω στο γήπεδο και κάνω προπόνηση με την ομάδα μου, που είναι η ΑΕ Ποντίων. Ακόμη πηγαίνω Αγγλικά και είμαι πολύ καλός.

Κυριάκος Μουρίκας

Ονομάζομαι Καραγκιόζης Αναστάσιος. Γεννήθηκα στη Γερμανία στις 20 Ιουνίου του 1997. Περίπου ένα χρονών είπα τις πρώτες μου λέξεις: μαμά, μπαμπά, άτα. Φορούσα φορμούλες, έπαιζα με αυτοκινητάκια, φιγούρες και πλαστικά μπουκάλια. Μερικές λέξεις τις άλλαξα π.χ. ντιντί, άτα, Τάτο, μαμ. Την πρώτη μου μέρα στο σχολείο στη Γερμανία θυμάμαι είχα ένα μεγάλο χωνί, που είχε μέσα όλο ζαχαρωτά. Τα ανοίξαμε μέσα στην τάξη και πήραμε τα δώρα που είχε μέσα. Θυμάμαι την κυρία μου. Την έλεγαν κυρία Μάιαρ και ήταν πολύ καλή.

Πιο πολύ μου άρεξε να μου διαβάζουν Αστεριξ και Οβελίξ. Οι χαϊδευτικές λέξεις που μου έλεγαν ήταν: τζοντζούκο, μπουμπούκο, μωρό μου.

Τάσος Καραγκιόζης

Γεννήθηκα στις 4 Μαρτίου του 1997 στα Γιάννενα. Μέχρι τα τρία μου χρόνια ήμουν στα Γιάννενα και μετά ήρθα στην κατερίνη, στην οποία και ζω τώρα. Όταν πηγαίναμε στα Γιάννενα, χαιρόμουν πολύ επειδή θα έβλεπα τα ξαδέρφια μου, τους θείους μου, τη γιαγιά και τον παππού μου και άλλους.

Όταν έκλαιγα, κρατιόμουν από τον παππού μου για να μη φύγω. Και τώρα κλαίω. Δεν περνάω πολύ ωραία. Περιμένω να έρθουν οι διακοπές του Πάσχα για να ξαναπάω. Μέχρι τότε όμως πρέπει να κάνω κάποια πράγματα, που είμαι υποχρεωμένος να τα κάνω.

Όταν ήμουν μικρός, ήθελα πολύ να πάω σχολείο. Όταν πήγα να γραφώ για να πάω στα νήπια, χαιρόμουν πολύ. Εκεί γνώρισα τους πρώτους φίλους μου με τους οποίους είμαι τώρα. Περνάω καλά με τους φίλους μου. Θα ήθελα να μείνω για πάντα μαζί τους. Με ένα φίλο μου θέλαμε να πάμε κολυμβητήριο. Εκεί δε μου άρεσε πολύ, γι' αυτό πήγα καράτε. Εκεί έφτασα μέχρι τη δεύτερη τάξη αλλά μετά ήθελα να πάω ποδόσφαιρο.

Υπάρχουν πολύ σημαντικά πράγματα να γράψω αλλά θα χρειαστώ πολλές μέρες. Για μένα το πιο σημαντικό γεγονός είναι όταν γεννήθηκε η μικρή μου αδερφή, η Κατερίνα, που την αγαπώ πάρα πολύ.

Ευρουσθένης Κρομούδας

Με λένε Σάββα Δελιανίδη. Γεννήθηκα στην Ελλάδα, στο νομό Πιερίας, στην κλινική «Καλός Σαμαρείτης».

Όταν ήμουν μικρός, η πρώτη λέξη που είπα ήταν *γκάλα* δηλαδή γάλα. Το νερό το έλεγα *γκόολ*, τον αδερφό μου τον παύλο τον έλεγα *Πάνο* και το όχι το έλεγα *όχι*.

Μου έρεσε πολύ η θάλασσα αλλά μια φορά κόντεψα να πνιγώ. Η μαμά μου ήταν έξω και καθόταν πάνω στους βράχους. Εγώ ήμουν με τον αδερφό μου και την ξαδέλφη μου στην παραλία και κάναμε βουτιές. Ο αδερφός μου με την ξαδέλφη μου μου είπαν να κάνουν αγώνα κολύμβησης και εγώ τους ακολούθησα. Έφτασα πολύ βαθιά. Οι άκρες των ποδιών μου δεν έφταναν στην άμμο και πνιγόμουν. Η μαμά μου δε με είχε δει. Από πίσω μου ερχόταν ένας χοντρός άντρας με ένα φουσκωτό. Με πήρε από το χέρι και με πήγε λίγο πιο εκεί.

Έμενε και η γιαγιά μαζί μας. Συχνά με πήγαινε στο πάρκο και εκεί παίζαμε με τα παιδιά. Γυρνούσαμε λίγο πριν πέσει το βράδυ. Όταν ήμουν μικρός, είχα ένα ποδήλατο και σκυλάκια. Στην αρχή ένα δύο αλλά μετά γέννησαν. Είχαμε και μια μεγάλη γυάλα με πολλά σκυλόψαρα.

ΠΟΙΗΣΗ

Μια φωτογραφία χαρωπή,
μες στο κάδρο είναι κλειστή.
Θέλει να βγει, μα δεν μπορεί.
Όλη η φύση είναι σ' αυτή.

Το πορτρέτο της κοπέλας
με χάρη μας κοιτούσε,
την ιστορία της να πει
μας θερμοπαρακαλούσε.

Μας την είπε τελικά.
Είναι ασπρόμαυρη, παλιά.
Μα ήταν ωραία, λαμπερή,
σαν τ' αστέρι πάνω εκεί.

Η φωτογραφία πώς μπορεί
να κοκαλώσει μια στιγμή;
Μας θυμίζει τα παλιά,
αναμνήσεις και άλλα πολλά.

Γεωργία Λαμπονίκου
Μαρία Λευκοπούλου

Μια φωτογραφία μαγική
την πλάση όλη κρατάει στο χαρτί.
Ζώα, πουλιά, τοπία, αναμνήσεις
βγαίνουν έξω απ' αυτή.
Πληροφορίες και αισθήματα είναι κλεισμένα
και με μια ματιά
βγαίνουν έξω απ' αυτή.

Τριαντάφυλλος Παπαδόπουλος

Μια φωτογραφία λέει πολλά,
μα το πορτρέτο περισσότερα.
Ο φόντος, η λάμψη και η στιγμή
και του μυαλού ανώτερα,
μα όταν έρθει η στιγμή το κλικ να πατήσω,
τότε η χαρά θα με καλέσει να γυρίσω πίσω.

Γιώργος Ζαλίκας
Τάσος Σιρανίδης

Η φωτογραφία άλλοτε είναι παλιά
και άλλοτε καινούρια.
Έχουν κάτι να μας πουν,
ίσως καμιά ιστορία έχουν να μας διηγηθούν.

Μαζί με το μυαλό και την ανάλυση
θα πάμε πίσω ή μπροστά,
για να μας διηγηθεί η φωτογραφία τα παλιά.

Βασίλης Βασιλείου

Μια φωτογραφία, όταν τραβηχτεί,
μένει αγαπημένη, αξέχαστη
εκεί μέσα στο μυαλό του κάθε ανθρώπου,
μέχρι να φύγει από τη ζωή.

Βασίλης Βασιλείου

Η φωτογραφία είναι μια ανάμνηση,
είναι ένα χαρτί αλλά τι;
Χαρτί η φωτογραφία είναι,
ένα χαρτί που έχει μια ανάμνηση
πάντα πάνω εκεί,
μα ποτέ δε φεύγει,
στα πολλά τα χρόνια μένει άφθαρτη.

Βασίλης Βασιλείου

Η μητέρα μου η αγαπητή
είναι όμορφη και ζωγραφιστή,
μα όταν είναι χαμογελαστή,
είναι από πορσελάνη.

Ο πατέρας μου ο χαμογελαστός,
πάντα χατίρι δε χαλάει
και είναι λαμπερός όπως το φως.

Τάσος Καραγκιόζης

Μόνο λίγος χρόνος μου έμεινε να ζήσω,
μόνο λίγες ώρες μου έμειναν για να πεθάνω.

Όλοι στο μέλλον πέθαναν
και γι' αυτό έφυγα, πήγα στο παρελθόν.

Όλα μου τα πράγματα ζωντάνεψαν
και από τη χαρά μου έφυγα στο σπίτι μου.

Κυριάκος Μουρίκας

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

αισθητική
αιωρούμαι
ανάγνωση φωτογραφίας
ανάλυση φωτογραφίας
ανάμνηση
αναμνηστικός
αντανάκλαση
απεικονίζω
απόσταση
απόχρωση
αρνητικό
ασπρόμαυρος
αυτοβιογραφία
αφήγηση
βιογραφία
βλέμμα
γρήγορος
γωνία λήψης
δημιουργός
διάφραγμα
δράση
έγχρωμος
είδωλο
έκθεση
εκτύπωση
έκφραση
εκφραστικότητα
εμφάνιση
ενθύμιο
επάγγελμα
επαγγελματικός
επεξεργασία
επιλογή
ερασιτέχνης

ερασιτεχνικός
έρευνα
ερευνητής
ερμηνεία
εστία
εστιακή απόσταση
ευθύγραμμος
ευρυγώνιος φακός
θέμα
ιμπρεσιονισμός
καδράρισμα
κάδρο
καλλιτεχνικό ρεύμα
κάμερα
κανονικός φακός
καρέ
κειμήλιο
κεντράρισμα
κίνηση
κλασικός
κλικ
κλίση κεφαλιού
κοίλος
κοινωνική θέση
κοντινό πλάνο
κυρτός
λεζάντα
λήψη
μακρινό πλάνο
μεσαίο πλάνο
μηχανή
μοντάζ
οικογενειακή φωτογραφία
οπτική

ορίζοντας
παγωμένη σκηνή
παρουσίαση
πληροφορητής
πληροφορία
πόζα
πορτρέτο
πρόθεση φωτογράφου
προφορική μαρτυρία
πρωτότυπος
ρετουσάρισμα
ρυθμός
σκηνή
σκηνικό
σκηνοθεσία
σκηνοθετημένος
σκηνοθέτης
σκιά
σκοτεινός θάλαμος
στάση
στερέωση
στιγμιότυπο
σύγχρονος
συλλογή
συμβατικός
συνέντευξη
συνθήκες φωτισμού
σχόλιο
ταχύτητα
τέχνη
τεχνητός
τεχνική
τεχνολογία
τηλεφακός

τοπίο
τρίποδο
φακός
φθορά
φιλμ
φίλτρο
φόντο
φόρμα
φυσικός
φως
φωτεινή πηγή
φωτεινότητα
φωτίζω
φωτισμός
φωτογραφία
φωτογραφικό χαρτί
φωτογράφος
χημικό
ψηφιακός

ΣΥΛΛΟΓΕΣ

ΕΙΚΟΝΕΣ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

Γεωργία Λαμπονίου

Γεωργία Λαμπονίου

Γεωργία Λαμπονίου

Γεωργία Λαμπονίου

Ελένη Λέρα

Κωνσταντίνα Συμεωνίδου

Γιάννης Δημητριάδης

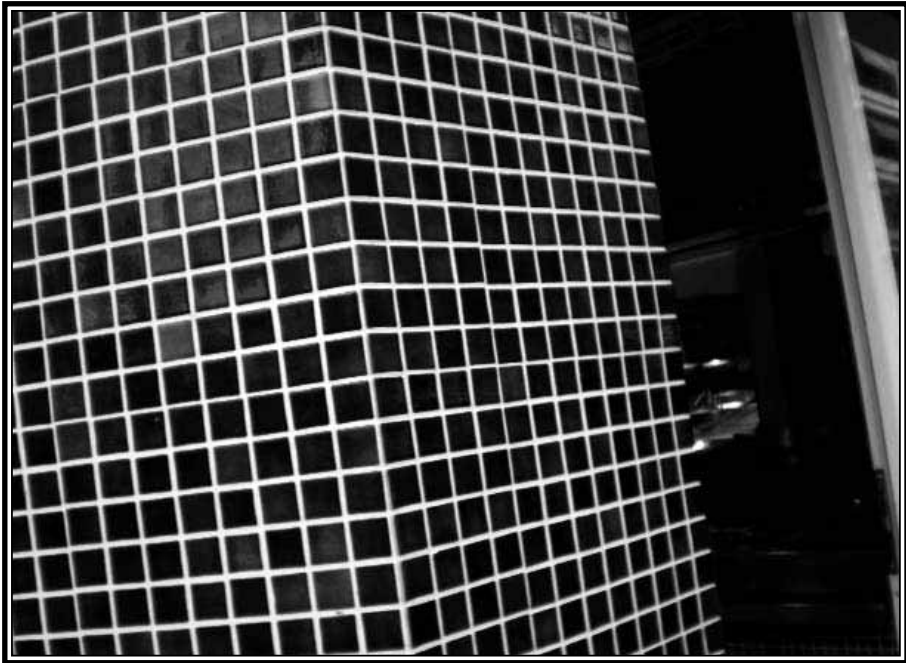
Γιάννης Δημητριάδης

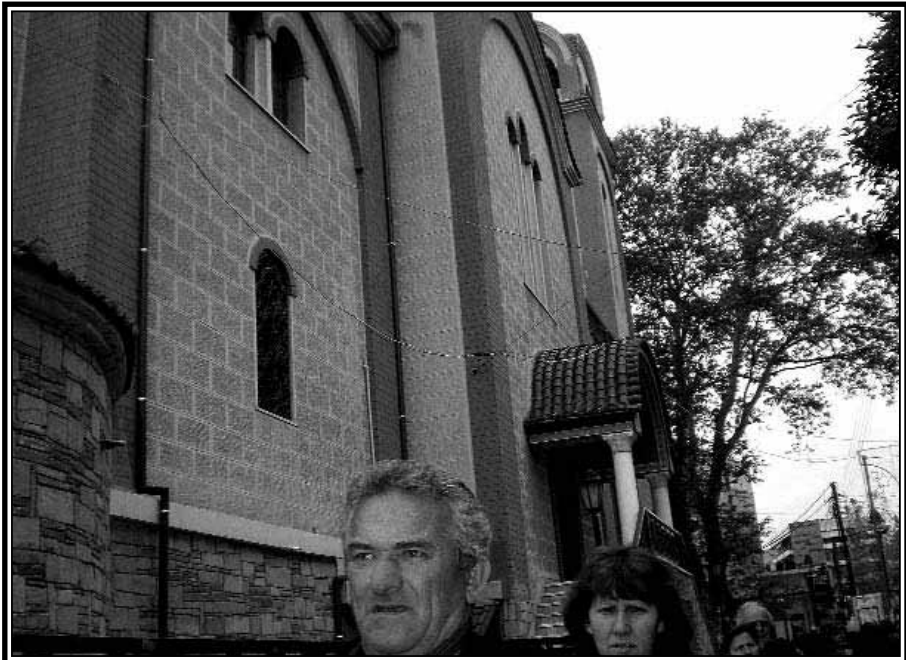
Γεωργια Βουλγάρογλου

Άννα Φωκαΐδου

Κατερίνα Τίγκα

Κατερίνα Τίγκα

Κατερίνα Τίγκα

Κατερίνα Τίγκα

Ελένη Λέρα

Ελένη Λέρα

Ελένη Λέρα

Ελένη Λέρα

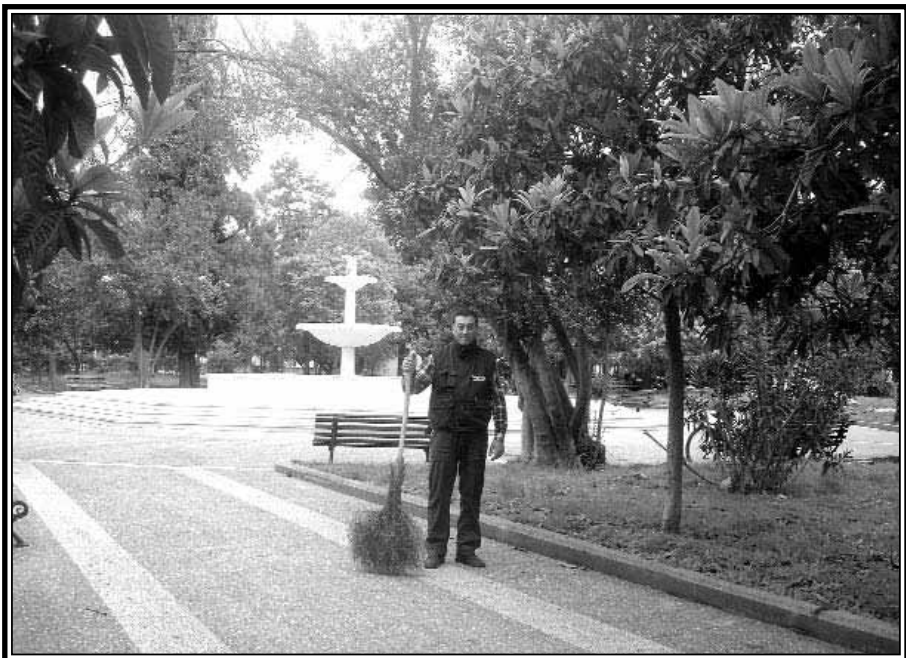
Ελένη Λέρα

Ελένη Λέρα

Γιάννης Δημητριάδης

Ελένη Λέρα

Άννα Φωκαΐδου

Άννα Φωκαΐδου

ΣΤΙΓΜΙΟΤΥΠΑ

**ΚΕΝΤΡΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΥ ΟΛΥΜΠΟΥ**

ΑΡΧΑΙΟ ΔΙΟΝ

**ΑΝΟΙΧΤΟ ΘΕΑΤΡΟ
ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΚΗΠΟΥ ΚΑΤΕΡΙΝΗΣ**

**ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ
ΕΝΩΣΗΣ ΠΟΝΤΙΩΝ ΠΙΕΡΙΑΣ**

ΑΜΠΕΛΑΚΙΑ ΛΑΡΙΣΑΣ

ΓΕΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Baynham M.**, (2002), Πρακτικές Γραμματισμού, μετάφρ. Αράπογλου Μ., Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Burke P.**, (2003), Αυτοψία: Η χρήση των εικόνων ως ιστορικών μαρτυριών, [2001], μεταφρ. Α. Π. Ανδρέου, Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Γεωργακοπούλου Αλ.-Γούτσος Δ.**, (1999) Κείμενο και επικοινωνία, Αθήνα: Ελληνικά γράμματα.
- Γραΐκος Ν.**, (2002), «Φωτογραφίες παιδιών ξεχασμένες σε παλιά οικογενειακά άλμπουμ. Οι νοοτροπίες της παιδικής ηλικίας και της νεότητας (1950 - 1980)», Για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, 26 - 27: 13 - 16.
- Γραΐκος Ν.**, (2002), «Το έργο τέχνης και η εικόνα, ως πηγές στο μάθημα της Ιστορίας», Τα Εκπαιδευτικά, 63 - 64: 66 - 83.
- Γραΐκος Ν.**, (2004), Οι μικροί αρχαιολόγοι ανακαλύπτουν το αρχαίο Δίον. Αγώνες και γιορτές στο αρχαίο Δίον, Κονταριώτισσα: ΥΠ.Ε.Π.Θ. - Πρόγραμμα «Ολυμπιακή Παιδεία».
- Γραΐκος Ν.**, (2004), Ο λόφος με την παλιά εκκλησία στη ζωή του χωριού μου. Ερευνώ το παρελθόν και το παρόν. Προτείνω λύσεις για το μέλλον, Κονταριώτισσα: ΥΠ.Ε.Π.Θ. - ΕΠΕΑΚ 2 - Πανεπιστήμιο Αιγαίου.
- Γραΐκος Ν.**, (2005), «Το ερώτημα της Διεπιστημονικότητας στη μεθοδολογία των προαιρετικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων», Τα Εκπαιδευτικά, 75 - 76: 47 - 60.
- Μαντόγλου Άννα**, (2005), Μνήμες, Ατομικές-Συλλογικές-Ιστορικές, Αθήνα: Ελληνικά γράμματα.
- Ματσαγγούρας Η.**, (2002), Η Διαθεματικότητα στη Σχολική Γνώση. Εννοιοκεντρική Αναπλαισίωση και Σχέδια Εργασίας, Αθήνα: Γρηγόρης.
- Moniot, H.**, (2000), Η διδακτική της ιστορίας [Paris 1993], μεταφρ. Κάννεο Ε., Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Νάκου Ειρήνη**, (2000), Τα παιδιά και η ιστορία, Ιστορική σκέψη, γνώση και ερμηνεία, Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Ξανθάκης Ξ. Άλκης**, (1994-99), Ιστορία της φωτογραφικής αισθητικής, 1839-1975, Αθήνα: Αιγόκερως Β΄ έκδοση.

Ρεπούση Μ., (2000), «Διδακτικές προσεγγίσεις της Τοπικής Ιστορίας. Ιστορικό ερώτημα και ανάπτυξη σχεδίων εργασίας», Φιλολόγος, 102, τόμ, ΚΔ': 590 - 606.

Ριβέλλης Πλάτων, (1993), Φωτογραφία, Αθήνα: Εκδόσεις Φωτοχώρος-Φωτογραφικός Κύκλος, τέταρτη έκδοση.

Robertson - Egan, A. - Bloome, D., (2001), Γλώσσα και Πολιτισμός. Οι μαθητές/τριες ως ερευνητές/τριες, Αθήνα: Μεταίχμιο.

Σάντας Κων/νος, (2007), Πώς βλέπω μια ταινία, Σπουδή στην τέχνη του κινηματογράφου, Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη.

Το Ελληνικό Τοπίο, Μελέτες ιστορικής γεωγραφίας και πρόσληψης του τόπου, (2005) επιμ.: Παναγιώτης Ν. Δουκέλλης, Αθήνα: Βιβλιопωλείον της «Εστίας».

Τσιτσιπής Δ. Λουκάς, (2004), Εισαγωγή στη ανθρωπολογία της γλώσσας, Γλώσσα, ιδεολογία, διαλογικότητα και επιτέλεση, Αθήνα: GUTENBERG

